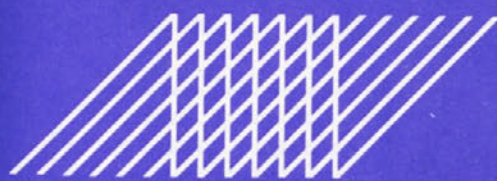

GLASILO TEKSTILNE TOVARNE NOVO MESTO

NOVOTEKS

ŠT. 14 - leto VIII. - OKTOBER 1980

Za občinski praznik čestitamo
vsem delavcem NOVOTEKSA!

Pred letošnjim občinskim praznikom

Občina Novo mesto praznuje svoj praznik 29. oktobra. Ta dan so si izbrali občani Novega mesta v spomin na ustanovitev Novomeške čete.

Po seji novomeškega okrožnega komiteja KPS v mlinu nad Srebrničami so začeli pripravljati prvo partizansko taborišče, kamor je najprej odšel Jože Slak-Silvo. Pridružili so se mu Maks Henigmar, Ivan Bartolj in drugi. Ta skupina se je iz gozda nad gradom Luknja premaknila nad Brezovo reber, kjer so 29. oktobra 1941 osnovali Novomeško četo; štela je 23 borcev. Prvi komandir je postal Niko Šilih, politični komisar pa Jože Slak-Silvo.

O tem pomembnem zgodovinskem dogodku smo dosti pisali v našem glasilu – v posebni številki, ki smo jo izdali ob praznovanju 30-letnice delav-

skega samoupravljanja, zato naj bo to o temu dovolj.

Prav pa je, da vemo, zakaj bomo letos občani Novega mesta in okolice bogatejši. V navadi je, da za občinski praznik odpiramo nove šole, vrtnice, tovarne, kulturne in športne objekte, da odpiramo in dajemo v uporabo cestne in druge povezave med kraji. Kaj in kako pa bo letos, ko smo se odločili za splošno varčevanje in zmanjšanje investicijskih naložb? S čim, kje in kako bomo praznovali letos naš občinski praznik? Iz programa praznovanja občinskega praznika, ki ga objavljamo na tej strani v posebnem okviru, pa je razvidno, da smo v razvoju naših krajev in pokrivanju kulturnih, izobraževalnih, prosvetnih, telesnovzgojnih in drugih potreb znova dosegli razveseljive nove uspehe.

Vladimir Lamut: Hiše ob Krki (litografija, 1955)

Za 29. oktober: otvoritve novih pridobitev

12. oktobra ob 10. uri: odbojarski turnir v Novem mestu.

19. oktobra ob 12. uri: pri Gosposki na Gorjancih – otvoritev bratske planinske poti Ljubljana–Zagreb.

25. oktobra ob 10. uri: otvoritev teniških igrišč v Novem mestu.

26. oktobra ob 10. uri: otvoritev vodovoda Dešeča vas v Šmihelu pri Žužemberku.

26. oktobra ob 14. uri: otvoritev kulturnega doma v Gaberju.

27. oktobra ob 12. uri: otvoritev knjižne razstave ob 80-letnici rojstva Mirana Jarca v novomeški študijski knjižnici.

V torek, 28. oktobra ob 18. uri: otvoritev razstave del 10. slikarske kolonije „NOVOTEKS“ v novi šoli v Šentjerneju;

ob 19. uri: kulturna prireditev v počastitev novomeškega občinskega praznika v Šentjerneju.

V sredo, 29. oktobra ob 9. uri: slavnostna seja občinske skupščine in izvršilnih organov družbenopolitičnih organizacij v novi šoli v Šentjerneju;

ob 11. uri: slovesna otvoritev nove šole in odkritje doprsnega kipa narodnega heroja Martina Kotarja v Šentjerneju.

7. novembra ob 9. uri: srečanje borcev in pionirjev v osnovni šoli „29. november“ v Šmarjeti.

21. novembra: slavnostna seja občinske konference ZKS Novo mesto v počastitev 40-letnice partijske konference novomeškega okrožja – v Dolenjskih Toplicah.

22. novembra: otvoritev stalne zbirke v muzeju NOB in zbor aktivistov OF nekdanjega novomeškega okrožja – v Novem mestu.

22. novembra ob 12. uri: v domu starejših občanov v Novem mestu srečanje staršev in žena padlih borcev NOB.

28. novembra: otvoritev nove zdravstvene postaje v Straži.

V tovarno je prispela razveseljiva novica, da smo v Beogradu na sejmu „Moda v svetu“ prejeli najvišje priznanje za naše tkanine – „košuto“. Odkar sodelujemo na sejmu „Moda v svetu“, smo letos prvič prejeli to najvišje priznanje, ki ga podeljuje posebna komisija za najboljše modne stvaritve na področju tkanin in konfekcije. To priznanje so letos podelili za artikel „CIRIL“ Tozd Tkanini.

KOŠUTA – največje priznanje za naše tkanine

Komisija, ki podeljuje „košuto“, zelo strogo ocenjuje lepoto, kakovost in namembnost izdelkov. Šele potem, če izdelek zadovolji vsem tem strogim kriterijem, se lahko poteguje za to najvišje priznanje.

Sejem „Moda v svetu“ je najelitnejši z najmočnejšo konkurenco iz vse Jugoslavije. Z njim se lahko primerja samo še Ljubljanski modni sejem, ki je vsakič v januarju. Tako sta „košuta“ in „Ljubljanski zmaj“ najvišji priznanji, ki ju lahko prejme kakšna OZD.

Poleg vseh priznanj, ki smo jih prejeli na sejmih širom po naši domovini, je v naših vitrinah manjkala samo še „košuta“; tokrat smo v Beogradu uspeli in jo dobili.

Podelitev je priznanje celotnemu kolektivu tozd Tkanina in posameznim ustvarjalcem, ki sodelujejo pri oblikovanju in razvijanju naših artiklov.

Problemi, uspehi in težave v TOZD TKANINA

Rezultati poslovanja v prvem polletju v naši temeljni organizaciji so bili ugodni. Plani so doseženi, enako tudi kvaliteta.

Večji del proizvodnje smo pošiljali na domači trg, hkrati pa smo izvažali v ZDA in na bližnji vzhod.

Z novim ukrepom ZIS glede uvozno-izvozne politike smo prisiljeni v drugem polletju izvažati še več tkanin, da bi s tem pridobili dovolj deviz za uvoz surovin, barv, kemikalij, rezervnih delov itd.

Ker se je izvoz povečal, so nastale nove težave v proizvodnji. Inozemski kupci zahtevajo pravočasno izdobo naročenega blaga (količinsko in po asortimanu). Vsi artikli so zelo zahtevni in pri izdelavi potrebujejo veliko pozornosti. V juliju in avgustu nismo dosegli plana. Proizvodnja je padla v vseh obratih, posebno v oplemenitilnici. Glavni vzrok padca proizvodnje v oplemenitilnici je slaba kvaliteta preje.

Hkrati ne smemo zanemariti dejstva, da je odsotnost z dela v juliju in avgustu večja, ker so redni dopusti, kakor tudi visoka odsotnost zaradi bolezni.

Število neizšitih komadov se je naglo povečalo, zaradi česar je imel delavski svet TOZD Tkanina izredno sejo in glede na razmere uvedel „izredno stanje“. Glavna naloga v izrednem stanju je:

— povečati proizvodnjo v

vseh delovnih enotah z uvajanjem dodatnega dela,

— izboljšati kvaliteto dela v vseh enotah in doseči takšno kvaliteto preje in tkanine, ki je potrebna za artikle, ki jih delamo za inozemski in domači trg.

Analiza rezultatov v septembru kaže glede količinskega plana zadovoljive rezultate, s kvaliteto pa nikakor ne moremo biti zadovoljni.

Vse enote so presegle plan — z uvedbo nadurnega dela:

predilnica za 4,7% — 2141 nadur

barvarna z liziranjem za 23% — 636 nadur

konvertirnica za 13% — 132 nadur

priprava za 8,2% — 1736 nadur

pletalnica za 5% —

tkalnica za 4,7% — 1935 nadur

šivalnica za 3,45% — 3266 nadur

oplemenitilnica — 1493 nadur

Kvaliteta se bistveno ni spremenila, analize prej nam ne obetajo nič dobrega. Zaloge neizšitega blaga se ni zmanjšala, glavni problem, kako spraviti blago skozi šivalnico, je še vedno prisoten. Do konca leta ji ostalo še zelo malo časa. Dinamika izvoza je zelo zahtevna, ker moramo pridobiti devize za uvoz materiala, ki nam je potreben za nemoteno proizvodnjo, hkrati pa moramo izpolniti tudi obveznosti do domačega kupca. Vsak nadaljnji spodrsrljaj v proizvodnji glede kvalitete in plana bo vplival na končni finančni rezultat, kar se bo odražalo tudi pri osebnih dohodkih.

V torek, 7. 10. 1980, se je sestel vodstveni kader TOZD Tkanina in sklenil, da je potrebno takoj izboljšati kvaliteto in seveda obdržati raven plana.

To pa je možno doseči le tako, da bo vsak posameznik čim več doprinesel k izboljšanju kvalitete. Le s tem se bo delo v šivalnici razbremenilo, saj je v interesu vseh nas, da se čim prej medfazna zaloga neizšitega blaga zmanjša. Ponavljam pa, da to lahko dosežemo samo s kvalitetnim delom, to je

z izboljšanjem kvalitete preje in surovih tkanin.

Zavedati se moramo, da kvaliteta izdelkov ni samo stvar določene skupine ljudi (kar se je slišalo na zadnji seji delavskega sveta TOZD Tkanina), temveč so zanjo odgovorni vsi zaposleni v TOZD!

Povečanje medfaznih zalog zelo bremeni delovno organizacijo. Vsaka delovna enota oziroma delovna faza mora delati kvaliteto, ker s tem daljša delo naslednji fazi oziroma delovni enoti.

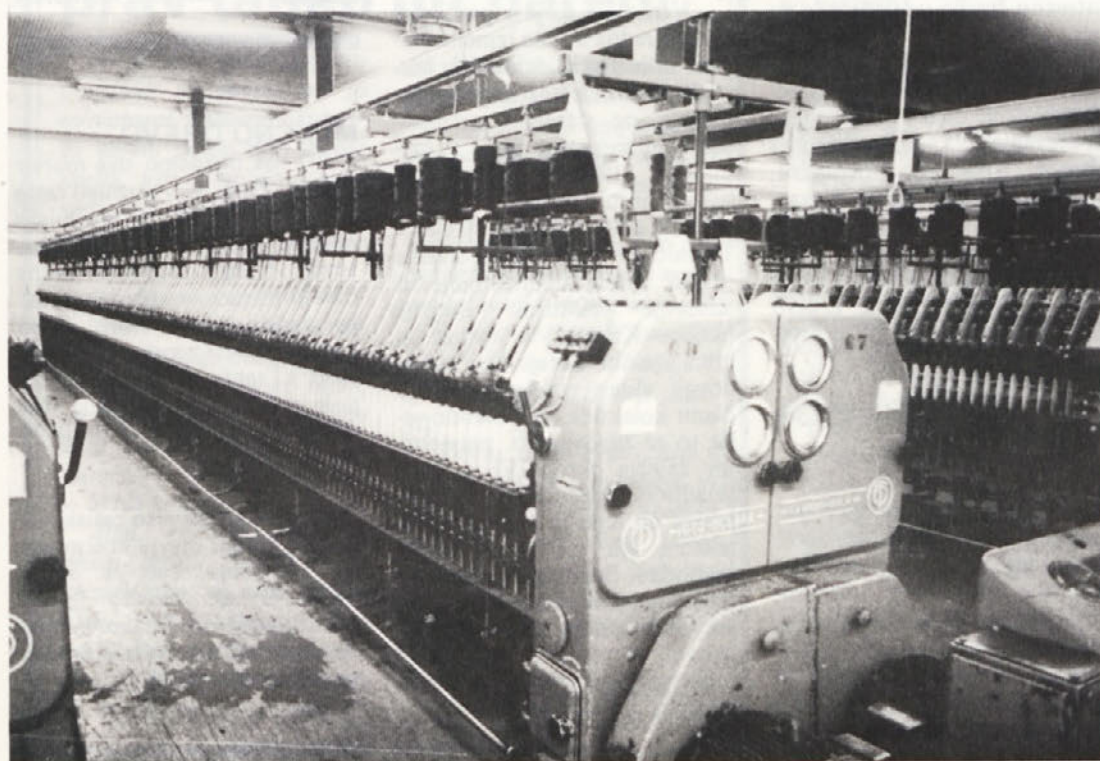
Dokler se kvaliteta ne izboljša, nosi največje breme šivalnica.

Kot v ostalih enotah, tako so tudi delavke v šivalnici pravilno razumele položaj in so s svojim delom (opravljanjem večjega števila nadur) presegle postavljeni plan.

Ta oddelek bo moral tudi v naslednjih mesecih z dodatnim delom in prizadevanjem vseh v oddelku izšiti čim več komadov, da bo oplemenitilnica dosegla letni plan. V zadnjih novicah je pisalo, da je naša tovarna dosegla lep ugled na domačem in inozemskem trgu. Paziti moramo, da zaupanja kupcev ne izgubimo, to pa je odvisno od nas samih in nam nihče drug ne more pomagati.

TODOR STANOJEVIČ

Odpravljamo ozko grlo konfekcijske proizvodnje na Vinici

Kako odpraviti ozko grlo v proizvodnji, posebej še, če je ozko grlo celotna faza proizvodnega procesa, je zelo kompleksno vprašanje, na katero je v sedanjem trenutku varčevanja in stabilizacije gospodarskih tokov zelo težko odgovoriti. Posebej težko še v položaju, ko je tehnologijo oziroma opremo za določen del problematične faze potrebno reševati z uvozom in ko so vse investicije postavljene pod dvojno lupo. Nasproti vsem tem vprašanjem je treba postaviti trdno utemeljene argumente za potrebo takšne poteze ter zagotovljena investicijska sredstva. Šele potem lahko začnemo delati na operativnem reševanju problema.

Ko smo gradili konfekcijo v Trebinju in na Vinici, je bila planirana centralna krojilnica za vse tri konfekcije v Novem mestu. Praksa je pokazala, da je zaradi oddaljenosti krojilnice od ostale proizvodnje (transport, tehnologija, organizacija) primernejše krojilnico imeti v obratu.

Ker ni bilo na Vinici primerne prostora za krojilnico, smo jo organizirali v prostorih, kjer je bila trgovina. Strokovna pomoč izkušenih krojilcev iz Novega mesta je v kratkem času pokazala rezultate in viniški krojilci so kljub problemom majhnega delovnega prostora začeli samostojno ter kvalitetno krojiti. Osnovni problem v delo vpeljane krojilnice se je v kratkem času izkazal kot resen problem, o katerem bo treba resno misliti in narediti bistven premik k boljši rešitvi ugotovljenih pomanjkljivosti. Že gotovo odpisani večji del opreme za krojilnico, ki še zmerom obratuje, je začel vse bolj nakazovati potrebo po zamenjavi, ker tudi delni remont ne doprinese k nič hitrejšemu in bolj kvalitetnemu delu. Slednje vsak dan zahteva potreba po večji storilnosti in pridobivanjem večjega dohodka. Sedanji prostor krojilnice je premajhen, da bi v njem lahko organizirali nemoteno in varno delo ter da bi imeli še prepotrebno priložno skladišče blaga za nekajdnevno proizvodnjo.

Seveda nam taki prostori ne morejo zadovoljevati potreb, ki jih zahteva sodobno krojenje, visoka produktivnost dela in vedno večje zahteve trga po modnih izdelkih, manjših serijah, krajših rokov izdobe in podobno.

Premajhna kapaciteta in tudi storilnost na omenjenih strojih in v premajhnem prostoru sta tudi eden izmed osnovnih vzrokov potrebe za posodobljenje krojenja, oziroma sta glavni vzrok, zaradi katerega v tej fazi proizvodnje nikakor ne moremo odpraviti nadurnega dela, posebej še, če so nalogi za krojenje manjši ter s pestrejšim asortimanom.

Da bi vse te pomanjkljivosti v fazi krojenja kot sedanjem ozkem grlu proizvodnje odpravili, smo na Vinici začeli razmišljati in tudi delati v tej smeri, da bi dogradili delovno halo oziroma nov delovni prostor, namenjen krojilnici. S tako novo krojilnico bomo lahko dvignili produktivnost krojenja kot faze proizvodnje in tudi zvišali proizvodnjo kot celoto. Odpra-

va ozkega grla na tako pomembni fazi proizvodnje lahko pomeni dvig produktivnosti v celotni proizvodnji.

Z dograditvijo nove delovne hale – krojilnice, za katero že imamo lokacijo ter gradbeni načrt, bomo sprostili nekaj delovnega prostora v obstoječi delovni hali. To bo omogočilo razširitev našploh oziroma zaposlitev določenega števila delavcev in tudi s tem pridobivanje večjega prihodka, hkrati pa vse to ne bi zvišalo števila režijskih delavcev. Tudi problem opreme za novo krojilnico imamo že rešen, oziroma nabavljen nov polagalni stroj z mizo za polaganje blaga. Ostala je odprta najbolj pomembna zadeva za reševanje začetka gradnje nove krojilnice, to so investicijska sredstva.

Seveda z dograditvijo nove krojilnice ne bomo rešili vseh problemov proizvodnje, s katerimi se vsakodnevno srečujemo, vseeno pa bomo rešili najbolj pereč problem in največje ozko grlo naše proizvodnje. Ko rešimo ta problem, bodo prišli na vrsto po sedanjih prednosti ostali problemi. Dobro vemo, da edino s sodobno tehnologijo in sodobno organizacijo lahko ostanemo konkurenčni na domačem, posebej pa na tujem trgu.

Poročilo o udarniški akciji

Ob proslavljanju jubileja 30-let samoupravljanja je bilo na pobudo predsedstva konference OO Zveze sindikatov in ob vsestranski podpori ZK ter samoupravnih organov dano v program proslav tudi udarniško delo. Orga nizacija le-tega je vodila za to imenovana posebna komisija, ki je sprejela takle program:

– akcije se udeležijo vsi režijski delavci v DSSS (razen potnikov, snažilk in delavcev v menzi), vsi v IVS in obratni režijski delavci;

– delo bo organizirano v proizvodnji (v barvarni, predilnici, pripravi, tkalnici, šivalnici, oplemenitilnici in konfekciji), pri urejanju okolice menze in vrtca, na obrežju Krke ter okolice IVS;

– udarniško delo bomo opravljali na zadnje proste sobote v septembru in oktobru, ki se v primeru slabega vremena prestavi na prvo prosto soboto.

Da bo akcija čimbolj uspela, smo obvestili vse režijske delavce po sindikalnih skupinah, zborih delavcev v DSSS in na

sestanku OO ZK v skupnih službah. Za dober potek organizacije akcije smo zaposlili tudi vse direktorje sektorjev služb za ustrezno število udeležencev po sektorjih.

Za soboto, 27. septembra, so bila določena naslednja prednostna dela: delo v proizvodnji, urejevanje zanemarjenega obrežja Krke ob Novoteksu, ureditev platoja pred menzo, betoniranje tlaka za barvarno in ograje za večjo varnost naših otrok v vrtcu ter ureditev okoli IVS. V to delo se je v prvo skupino prijavilo 159 prostovoljcev, in sicer:

- iz predilnice 12
- iz tkalnice 4 (delajo vse sobote in nedelje)
- iz priprave tk. 15
- iz apreture 6
- iz vodstva TO Tk. 14
- iz konfekcije 15
- iz DS skup. služb 70
- IVS 23

Na akcijo smo se odzvali zelo odgovorno, kajti od vseh prijavljenih se ni udeležilo dela le 10 prostovoljcev (nekateri od teh so prosili za naslednjo udarniško delo.

Težko je oceniti, koliko je bilo narejeno z udarniškim delom v metrih in kg v proizvodnji.

Vemo pa, da je v predilnici tekla izredna nočna izmena (večina iz režijskih delavcev), barvanje preje, melanžiranje in raztezanje po česanju, predpređenje in snemanje preje v predilnici, čiščenje preje pred sukanjem in križno previjanje v pripravi nekaj tkalskih strojev v Tkalnici, v apreturi pa šivanje tkanin, sušenje, adjustiranje, in čiščenje prostorov. Urejanja okolice Krke, IVS, menze in vrtca ne bi ocenjeval, ker je dovolj vidno vsakemu našemu članu kolektiva. Še posebno velja to za ureditev oz. premestitev železja okrog IVS v novo skladišče. Zupančičevo sprehaljišče ob Krki je bilo za Novoteksom šele po akciji zopet prehodno. Smatramo, da smo v sedanjih težkih časih gospodarske stabilizacije pokazali tudi delavci, ki nismo v neposredni proizvodnji, svojo delavsko in partijsko pripadnost.

JOŽE MIKLIČ

ZAI EC MARJAN

MLEČNO DREVO

Pri nas poznamo dve murvi: belo in črno. V Venezueli raste vrsta murve, ki jo imenujejo mlečno drevo. Če ga zarezemo, lahko hitro nalovimo polne čaše pitnega soka. Med murvovke spadajo tudi kruhovci. Eden izmed teh iz Tropske Azije ima plod, ki tehtata do 40 kg, je 1 m dolg in debel 50 cm. Spada med največje plodove v rastlinskem svetu.

Na Madžarskem so raziskovali občutljivost drevja in grmovja na posipanje cest s soljo. Ugotovili so, da so iglavci občutljivejši od listavcev. Med najodpornnejšimi so bela topola, vrsta bresta in gledičija.

Štefkinih 35 neprekinjenih let v Novoteksu

Za tekstilno industrijo pravijo, da spada v lahko industrijo, čeravno delo v njej ni ravno lahko. Da je to res, nam govorijo podatki o upokojitvah naših delavcev. Malokatera delavka ali delavec iz proizvodnje gre v pokoj s polno delovno dobo. Velika večina se jih invalidsko upokojuje zaradi okvar ožilja, dihal, hrbtenice, vida, sluha itd.

takih, ki so delali v istem oddelku. Takšna delavka je naša Štefka Kranjčič, ki je začela svoje delo v predilnici in se iz predilnice tudi upokojila. Kdo je ne pozna?

V Novoteksu je prišla kot mlado dekle. Vedno je bila nasmejana in pripravljena pomagati tam, kjer je bilo najtežje, tam, kjer je bilo potrebno poprijeti, da bi plan dosegli in presegli.

Vretena so se vrtela, vpredala vlakna v niti, medtem pa so leta minevala, Štefka pa vedno taka kot je bila, morda starejša za kakšen dan za izkušnje. Spremila je vlakna v niti, pa tudi sebi kakšne n. s. las med svoje temne lase. Vsi smo jo radi imeli in zato napišimo teh nekaj vrstic njej v zahvalo in nam v spomin na dobro sodelavko.

Štefka se je rodila v številni delavski družini v sredini decembra leta 1927. V družini je bilo osem otrok. Štefka je bila četrti otrok po vrsti. V tistih letih so težko vezali kraj s krajem in takrat, ko bi ji moralo biti najlepše, se je pričela vojna. Trije starejši so se udeležili partizanskih bojev. Štefka je bila premlada, ostala je doma in se po svojih močeh vključevala v aktivistično delo Osvobodilne fronte. Zaradi ilegalnega dela je bila prega njana in zaprta.

Med vojno, ko je bila skoraj še otrok, se je zaposlila v tekstilni tovarni J. Penca in takoj po vojni, točno 3. septembra 1945, je pričela delati v predilnici kot predica v tedanji tekstilni tovarni, današnjem Novoteksu. Delala je pridno v tistih težkih povojnih letih v tovarni, v prostem času pa se je kot zavestna mladinka udeleževala prostovoljnih delovnih akcij.

Za delo v tovarni je bila večkrat pohvaljena in leta 1947 proglašena za udarnika dela. Bila je vzor drugim delavkam; sodelavke so jo spoštovale in so jo pogosto predlagale v razne komisije in samoupravne organe.

Z delom si je pridobila izkušnje in je mnoge, na novo sprejete delavke predilnice učila in uvajala v delo. Zadnjih nekaj let je opravljala odgovorno delo kontrolorja preje. Za svoje pre-

dano delo je prejela tudi plaketo Novoteksa in državno odlikovanje RED DELA, s katerim jo je odlikoval maršal Jugoslavije Josip Broz Tito.

Takšna je bila naša Štefka. Hvaležni smo ji za delo, ki ga je dolgih 35 let vgrajevala v Novoteks, tekstilno tovarno Novo mesto. Tudi po njeni zaslugi uživa naša delovna organizacija ugled doma in v svetu. Sedaj, ko se je upokojila in ko uživa mir v krogu svoje družine, ji želimo še dosti sreče, zadovoljstva in zdravja. Štefka, še vedno si naša!

DE - KA

V Bosni razmišljajo o lesnih odpadkih in zeleni biomasi. Menijo, da bi 370.000 t zelene mase in 2 milijona lesnih odpadkov lahko izkoristili v kemijski in v proizvodnji raznih plošč in podobnih proizvodov.

Nekaj pa je le takih, ki delajo ali boljše rečeno, so delali v proizvodnji do polne delovne dobe, med njimi pa je izredno malo takih, ki so od prvega dne pa do upokojitve delali v isti delovni organizaciji, še manj pa

Naklade slovenskih časnikov in časopisov

Koliko in kaj beremo Slovenci? O nakladah naših dnevnih, tedenskih, 14-dnevnih časnikov, časopisov, revij, zabavnega tiska in drugih glasil največkrat samo ugibamo. Pa si danes oglejmo, kakšne so bile povprečne naklade spodaj naštetih listov v letošnjem prvem polletju. Za imenom časopisa, časnika oz. drugega glasila bomo navedli njegovo povprečno tiskano naklado.

DNEVNI ČASNIK!

Delo - 103.110 izvodov, Ljubljanski dnevnik - 4.750 izvodov in Večer - 60.354 izvodov.

POKRAJINSKI TEDNIK, glasila medobčinskih konferenc SZDL:

Dolenjski list 29.163, Gorenjski GLAS 23.300, Vestnik iz Murske Sobote 20.964, Primorske novice (Koper) 20.381, Naš čas (Velenje) 14.900, Novi tednik (Celje) 14.638 izvodov.

DRUGI TEDNIKI:

Nedeljski dnevnik - 216.820 izvodov (svojevrstni slovenski, jugoslovanski in menda tudi svetovni rekord, če primerjamo naklado s številom prebivalstva v naši republiki!). - Jana 130.215 izv., Komunist 93.350, TELEKS 48.818, STOP 89.680, Kmečki glas 50.000, Pavliha 1.901, Antena 53.632, Delavska enotnost 40.836, 7 DNI (tednik Večera) 60.405,

TV 15 - 37.000, Gospodarski vestnik 9.448 izv.

MESEČNIKI in 14-dnevnik ter drugi časopisi:

Naši razgledi 7.335, KIH 28.297, Dr. ROMAN 39.883, Zabavnik 49.912, Radar 21.592, AVT (sloven. izdaja) 23.293, Zdravljje 42.417, Miki-jev zabavnik 2.903, Moj mali svet 22.000, Sodobno kmetijstvo 3.500, Meh za smeh 31.533, Superpip 30.553, Naš delavec (glasilo za delavce, ki so začasno na tujem) - 21.000 izvodov.

Uradni list SRS - 14.600 izv., revijaa PRAVNIK 2.000, revija MANEKEN (izhaja polletno) 80.000, Rodna gruda 5.600, Radio tednik 5.600, Kurirček 47.876 in revija Naš dom - 57.412 izvodov.

Kar zajeten pregled in zanimive naklade, kajne? Statistiko zanima seveda tudi število prodanih izvodov posameznih glasil. Odstotek remitende (neprodanih izvodov časopisov) se giblje pri posameznih časnikih, revijah in drugih glasilih zelo različno - od pol odstotka in celo manj pa tja do 15 in več odstotkov. Takega pregleda danes nimamo pri roki. Gornje podatke je objavil odbor za časopisno dejavnost pri splošnem združenju grafične, časopisne in založniške dejavnosti pri Gospodarski zbornici Slovenije. N. S.

Le predi, dekle, predi, prav tanko nit naredi...

To pesem sedaj pogosto poslušam - zaigra mi jo miniaturni kolovrat, katerega so mi poleg zelo lepega darila, kot spomin na moje več kot 35 letno delo v predilnici, podarili moji sodelavci.

Dragi moji sodelavci!

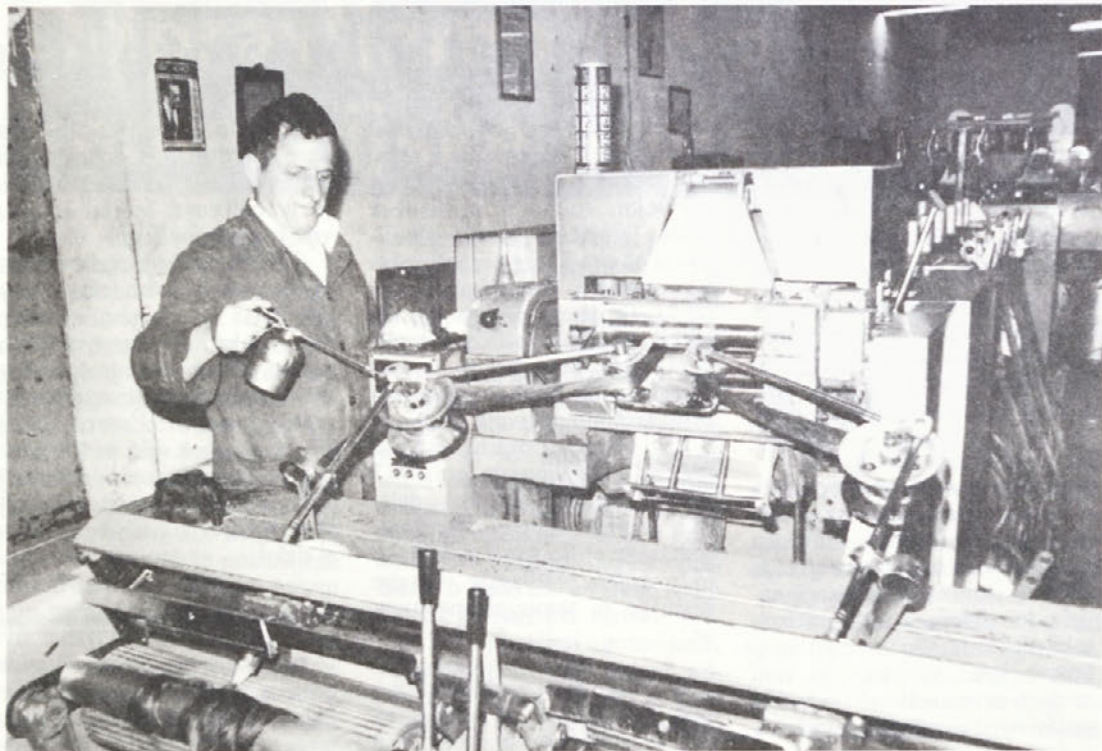
35 let dela v enem oddelku je res dolga doba, zato ni čudno, da me toliko lepih, pa tudi grenkih spominov veže na to. Pravijo, da se ohranijo le tisti, lepi spomini - in res je tako.

Zdaj, ko sem doma in imam dovolj časa tudi za razmišljanje, se rada spominjam na čas, ki sem ga skupaj z vami preživela v predilnici in kljub temu, da sem se, verjemite mi, „nadelala“,

bi večkrat bila še rada med vami. Ob odhodu v pokoj sem namreč še bolj spoznala, da smo se imeli resnično radi in da smo bili ena sama velika družina. Da, velika družina, čeprav v svojem privatnem življenju vsak s svojimi težavami, vendar v predilnici z istim ciljem: narediti čim več in čim bolje. V glavnem nam je to tudi uspelo.

Želim, da bi zvesti, tudi v naprej, sledili tem ciljem in da bi ostali tudi v bodoče prijatelji med seboj. Vsem skupaj še enkrat prisrčna hvala za prijazne besede in pozornost ob odhodu iz vaše sredine!

ŠTEFKA KRANJČIČ
upokojenka

Jože Božič med vsakodnevnim opravilom: „Stroje moraš poznati, negovati jih moraš z občutkom in strokovnim znanjem . . .“

Vsako delo je pomembno!

Sem mazač strojev v predilnici. Odločil sem se, da napišem nekaj o svojem delu, ker o tem do sedaj v našem glasilu še nismo nič prebrali. Odločil sem se pa tudi zato, ker bi v tem mojem prispevku, na katerega me je med ostalim spodbudila tudi akcija „tisoč delavcev – sodelavcev“, napišem nekaj o delu, ki se zdi često obrobno, pa vendar ni tako. Tudi to moje delo, ki ga opravljam, je zelo pomembno.

Na delovnem mestu mazalca strojev v predilnici delava dva, eden v prvi, drugi v drugi izmeni. Brez mazanja se ne vrtiljo stroji ne v predilnici ne drugod. Prav zato je mazanje strojev ne samo pomembno, pač pa tudi zelo odgovorno delo.

V Novoteksu obratujejo stroji od začetne do končne faze. Star pregovor pravi: „Kdor dobro maže, bo tudi dobro vozil.“ To pa ne pomeni, da moramo kolesje in osi mazati tako, da se od njih kar ceči in teče. Maziva in strojna olja, posebno še za finejše mehanizme, so izredno draga. Zato moramo paziti, da stroje podmaže mo ravno prav, kar pomeni z drugimi besedami: ne preveč, ker bi s tem ravnali negospodarno, tudi ne premalo, ker bi lahko prišlo do poškodbe stroja in izpada proizvodnje.

Da bi svoje delo dobro opravili, moramo dodobra poznati delovanje posameznih strojev,

vsa mazalna mesta in vrsto maziva, strojnega olja pa tudi časovni presledek mazanja oziroma oljenja. Posamezna mazalna mesta na stroju mažemo različno: nekatera v vsaki izmeni, drugo enkrat na dan ali na teden ali pa še celo na daljši rok. Vse to moramo vedeti, če hočemo, da bodo stroji sposobni nenehno obratovati. Končno, od kvalitetnih končnih izdelkov oddelka smo plačani, pa nam ni vseeno, ali bo norma oddelka dosežena ali presežena.

Osebnostno se zavedam, da so stroji predilnice odvisni od mojega dela, jaz in moja družina pa od meni zaupanih strojev. In ker se tega zavedam, se svojemu delu ves predam. Svoje dni, ko smo v predilnici imeli še stare stroje, je bilo delo neprimerno težje. Hudo je bilo za nas ma-

zalce strojev, saj stroji niso bili nikoli prav namazani. Delavci, ki so delali na teh strojih, so nam stalno očitali: eni so trdili, da stroje premalo podmazujemo, drugi zopet, da preveč mažemo. V glavnem nikoli ni bilo prav, čeravno smo se trudili, da bi bili stroji prav namazani, da ne bi prišlo do poškodb na oseh in ležajih. Danes so boljši časi; tehnologija je zelo izpopolnjena, pa tudi maziva so boljše, da je mazanje in oljenje strojnih delov lažje. Tudi tistih ljudi ni več v predilnici, ki so imeli stalno nekaj za povedati o našem delu in o mazalcih.

Kar zadeva odnose med delavci v predilnici moram reči, da so še kar nekam v redu. Vsak opravlja svoje delo in dobro se med sabo razumemo. Jamramo le, da je delo, posebno v proiz-

vodnji, premalo vrednoteno. Osebnih dohodkov so tudi razlog, da nam ljudje uhajajo v druge delovne organizacije, ker menijo, da bodo drugje boljše plačani. Glede odnosov med proizvodnimi delavci in nami, ki delamo na vzdrževanju strojev, pa menim, da eni brez drugih ne moremo, saj se dopolnjujemo kot kolesčki v finem mehanizmu, v katerem vsak delček opravlja nadvse pomembno funkcijo. Vsakdo naj dosledno opravlja tisto delo, za katero je usposobljen, zadolžen in nagrajevan, pa bo vse v redu in za vse prav.

JOŽE BOŽIČ
delavec predilnice II.

Skupščina Rdečega križa Jugoslavije pripravlja z republiškimi in pokrajinskimi organizacijami RK publikacijo „Titoova misel v humanih dejavnostih in akcijah RK – Tito in Rdeči križ“. V knjigi bo zbrano bogato gradivo, ki ga je tovariš Tito naslavljal na RK v republiki, občini, krajevnih skupnostih in šolah itd. Številne fotografije bodo popestrile dragoceno publikacijo, ki bo pričala o veliki skrbi tovariša Tita za delo Rdečega križa. Knjiga bo govorila o veliki pozornosti in o stalnem sti-

Tovariš Tito in Rdeči križ

ku predsednika Tita, največjega humanista, s to svetovno človekoljubno organizacijo.

Knjiga bo predvidoma stala 70 dinarjev. Naročila sprejemajo predstavniki aktivov RK v delovnih organizacijah. Njena naklada bo odvisna od števila naročil. Knjigo bo razpečeval Rdeči križ in je v prosti prodaji ne bo mogoče kupiti.

V naši DO sprejema naročila za knjigo sindikat.

Spomину tovariša Smaila Dacića

Poštovani drugovi, koristim priliko da vas pozdravim u ime moga sina Smaila, a vašeg bivšeg radnika, kojeg nema više među nama, koji nas je ostavio u najlepšem cvetu mladosti, koji vas je napustilo ne rekavši ni zbogom ni doviđenja.

Ja se zahvaljujem vašoj radnoj organizaciji koja je izvajala saučešće i poslala pomoć oko

sahrane vašeg člana. Zahvaljujem se na pomoći koji su poslali njegovi drugovi, takodje se zahvaljujem na proloženom vencu koju su poslali njegovi drugovi sa kojima je živeo i radio, a koji nije bio više u stanju da se vrati kod vas, da se vama deli radosti i da se nalazi među vama, za koga nije bilo leka od bolesti, od koje je bolovao i koju nije mogao preboleti. Izvinjavam se što nisam mo-

gao ranije da vam se zahvalim, jer možete i sami shvatiti kako je bilo meni i mojoj porodici, kada nas je on ostavio.

Još jednom se zahvaljujem svima vama na poslatoj pomoći, koju ste uputili.

Primite iskrene pozdrave od mene i moje porodice!

DACIĆ METO
38300 Peć
ul. 23 bb. Peć

GOTIKA

Po 11. stoletju so na prometno ugodnih krajih nastala mesta. Z razvojem obrti in trgovine so mesta obogatela in se kmalu osvobodila fevdalne gosposčine in si uredila lastno

Par čevljev „visokorojenega milostljivega gospoda“ iz srednjega veka . . .

upravno oblast. Za primer močnega mesta so nam lahko Benetke.

V gotskem slogu urejene katedrale niso bile samon simbol srednjeveške pobožnosti, temveč tudi moči in bogastva mest.

Čprav se je meščanstvo naglo razvijalo in fevdalna oblast slabila, je vendar plemstvo določalo modo. Mogočno in častihlepno meščanstvo je povzemalo nošo plemenitašev.

Kmalu je plemstvo opustilo dolge tunike in je nosilo kratek jopič tako kot meščani. Modni suknič je postajal vedno krajši in ožji. Zaradi ozke obleke so ga morali spredaj prerezati in našiti gumbe. Tako je nastal iz tunike jopič (franc. - ja uette - ŽAKET), ki je predhodnik da našnjega moškega sukniča. Pod žaketom so nosili krajši priložen jopič „WAMS“. Tudi plašč je postajal krajši. Pleča in ramena so širili z vatiranjem. Plašč kmalu izgubi veljavo, nastala so druga oblačila - „TAPPERT“ (neke vrste ogrinjala). Hlače so se popolnoma prilgale telesu in so imele izgled nogavic ali današnjih „holahup“.

Skrajšali so si tudi lasje. K zelo kratkim lasem so nosili visoka pokrivala. V 15. stoletju

Visoka moda 1980

so bila v modi fantastična pokrivala, kot so turbani in klobuki iz klobučevine. Izpod klobukov so viseli čez rame padajoči trakovi.

Obuvala so bila koničasta. Konica je bila dvakrat daljša od stopala pri plemičih, enkrat daljša pri bogatih meščanih, za pol stopala pa pri preprostih ljudeh. Da jih predolga konica ni ovirala pri hoji, so jo z verižico pripenjali za pas. Proti koncu 15. stoletja postane oblika čevljev za dlan široka; imenovali so jo kravji gobec ali račji kljun.

Tudi ženske so si prizadevala, da bi s svojimi oblačili poudar-

jale stanovske razlike. Bogatejše so nosile izredno ozke obleke. Nosile so steznike. Medtem ko se je moška suknja krajšala, se je ženska obleka podaljšala v dolge vlečke. Izrez na obleki se je večal in odkrival prsi in ramena.

Lasje so bili visoko počesani. Pokrivala so bila fantastična. Po njihovi obliki so jih imenovali rogovilaste čepice ali čepice z rogovi. Pokrivala so imela žičnato ogrodje, ki je bilo pokrito s tančico. Najbolj priljubljena pokrivala so bila stožčaste oblike, imenovane „HENNIN“, s katerih je visela dolga tančica. Princeze so nosile meter, meščanke pa le 60 cm visoka (to je bil predpis) pokrivala.

Noša je bila podobna tedanji umetnosti. Visoke kape so bile podobne šiljastim zvonikom katedral.

Z razvojem in s specializacijo v rokodelstvu so nastale na področju izdelave blaga tehnične izboljšave. Izdelovali so tkanine s tiskanimi, kasneje pa s tkanimi barvnimi vzorci. Posebno dragocena so bila blaga iz zlatega in srebrnega brokata, pa tudi svila in žamet, katera so bila zelo draga. Za obrobe oblek so uporabljali dragoceno kožo - vino hermelin.

V poznem srednjem veku so bila oblačila zelo pestra. Obleke so sestavljali iz raznobarnih delov: ena hlačnica rdeča, druga modra. Imenovali so jo „MI PARTI“ moda. S to modo so

V prejšnji številki glasila smo omenili, da modni kreatorji visoke mode radi posegajo nazaj, v zgodovino kostumov. Na gornji fotografiji vam priporočajo za poletje 1981 dva modela v egiptčanskem stilu.

začeli zelo pretiravati. Robove oblek in ogrinjala so krasili z zobčastimi izrezi, ki so imeli med drugim tudi obliko hrastovih listov. Nizko nastavljeni pasovi so imeli kot okras srebne in zlate zvončke.

Francoska moda iz 14. stoletja

Italijanska moda iz 14. stoletja

„Kjer je gospod, tam zvenijo kragulčki“, so rekli v Nemčiji, kjer je bila ta moda izredno priljubljena.

Oblačila siromašnih meščanov in kmetov se niso bistveno spremenila. Moški so nosili hlače in kratek jopič; ženske obleke so bile brez nakazanega života, ohlapno krojene in krajše od oblek meščank.

Na Švedskem gradijo ploveče tovarne papirja na ploščadah 115 x 45 m z zmogljivostjo do 50.000 ton papirja letno. Prednost take tovarne je, da je mogoče peljati tja, kjer je veliko celuloznega lesa. Ploščad ima lastno električno centralo na pogon z lesom. Tovarna, ki se lahko z majhnimi spremembami usposobi za predelavo iglavcev ali listavcev, izdeluje časopisni papir, fini papir, karton, papirnate robčke in druge izdelke.

S poskusi na enoletnih klicah devetih vrst iglavcev glede odpornosti na žveplov dioksid so ugotovili, da so bili najbolj poškodovani rdeči, rumeni in črni bor, najmanj pa bodeča smreka in duglazija.

Mladinska poletna politična šola

Iz Ok ZSMS sem bila predlagana za enega izmed članov mladinske politične šole in to v skupino centra za obveščanje in propagando – COP. Iz Novega mesta je na to šolo odšlo deset delegatov.

Šola je trajala od 18. 8. 1980 do 23. 8. 1980. Stanovali smo v šolskem centru uprave javne varnosti TACEN v Vikerčah pri Ljubljani. Razdeljeni smo bili v devet skupin.

Na šoli je sodelovalo 395 udeležencev iz OK ZSMS, 22 predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in društev, deset predstavnikov JLA, šestnajst zamajskih Slovencev in šestnajst članov organov in predsedstva RK ZSMS. Celotno delo na šoli je spremljalo in o njem poročalo dvajset akreditiranih novinarjev. Za nemoteno delo šole je skrbelo petindvajset posameznih strokovnih služb, ki so delale v okviru te šole.

Vsak udeleženec je pri prihodu v MPPŠ 80 dobil dnevni red, katerega je moral spoštovati.

Dopoldne smo imeli delo po skupinah in predavanja za vsako skupino posebej, skupina COP, center za obveščanje in propagando pa je svoje delo opravljal ves dan, zato tudi ni imela jutranjih predavanj. Glavne na-

Kako sem delala v centru za obveščanje in propagando v poletni MPPŠ – Zelo koristna in zanimiva predavanja znanih javnih delavcev

loge nase skupine so bile: informiranje udeležencev MPPŠ 80 o življenju in delu v šoli, organizirano obveščanje javnosti o delu na šoli, organiziranje usposabljanja mladih za delo na področju informiranja in propagande v ZSMS. Pri informiranju smo sodelovali v različnih oblikah obveščanja in usposabljanja (stenski časopis in foto časopisi, interne radijske postaje in bilteni).

Še z dvema udeleženkama šole sem sodelovala pri stenčasih, vodila nas je mentorica Nives Srebrnič. Pri delu smo se samostojno odločale, kaj in kako bomo napravile. Naša naloga ni bila lahka. Udeleženci MPPŠ 80 so nas večkrat pohvalili. Na dan smo menjali informacije dvakrat; prve informacije smo izdale na ponojih do 12. ure, ko so bili ostali na predavanjih, druge pa do 18. ure. To delo me je zelo veselilo; zato lahko rečem, da mi je šola dala veliko znanja za moje nadaljnje delo na področju informiranja.

Ob večerih in popoldnevih smo imeli zasedanja in javne

tribune, ki so bile obvezne za vse udeležence. Teme na teh predavanjih so bile zelo koristne in predavanja zelo dobro pripravljena. Predavatelji so bili: Franc Kimovec – Žiga, Stane Dolanc, Mitja Ribičič, Vlado Janžič, Franc Popit, Milan Kučan, Franc Šetinc in dr. Vasil Tuporkovski. Prav ta ko smo imeli spoznavni in zaključni večer s plesom, pohod na Šmarno goro in razna športna tekmovanja.

Namen te šole je bil, da bi nam dala nekaj več izobrazbe na področju gospodarstva, političnega sistema, kulture, medsebojnih odnosov, nekaj napotkov za delo z mladino in še in še koristnih smernic, temelječih na dosedanjih izkušnjah.

Moje mišljenje o MPPŠ, s katerim bom tudi končala ta sestavek je, da je ta oblika izobraževanja zelo pomembna za nas mlade in tudi koristna za nadaljnje delo. Urnik šole je bil zelo natrpan, posebno še zaradi tega, kar smo imeli glavna predavanja zvečer, ko smo bili že vsi malo izmučeni, tako da nisi

mogel vedno v redu slediti predavanjem in se udeleževati debate.

LIDIJA PLUT

Pridružite se nam!

Vabimo vse, ki imajo veselje do ljudskega plesa, naj se včlanijo v naše društvo. Vaje imamo vsak torek ob 19. uri v Domu JLA v Novem mestu v učilnici številka 2. V družbi veselih ljudi se boste sprostil, spoznali nove obraze, hkrati pa razveselili sebe in ljubitelje folklorne! Folklorno društvo „KRES“

Izrečeni novi disciplinski ukrepi

Ukrep prenehanje delovnega razmerja je bil izrečen naslednjim kršiteljem delovne discipline:

1. Selmanu Durakoviču (1954), delavcu TOZD Tkanina, ker je neopravičeno izostal z dela 22 delovnih dni.
2. Stevi Sekuliču (1957), delavcu TOZD Tkanina, ker je štiri dni neopravičeno izostal z dela. Ukrep je izrečen pogojno za dobo 6 mesecev.
3. Dimitriju Zupančiču (1959), delavcu TOZD Tkanina, ker je neopravičeno izostal z dela 17 delovnih dni.
4. Stevi Sekuliču (1957), delavcu TOZD Tkanina, ker je neopravičeno izostal z dela 14 delovni dni.
5. Amaliji Teropšič (1959), delavki TOZD Konfekcija, Novo mesto, ker je neopravičeno izostala z dela 20 delovnih dni.

Na druga dela oz. naloge za dobo 6 mesecev je bil razporejen Jelenko Gojkovič (1955),

delavec TOZD Tkanina, ker je neopravičeno izostal z dela dva delovna dneva ter večkrat zapustil delovno mesto med delovnim časom.

12 JAVNIH OPOMINOV

1. Martinu Možetu (1938), delavcu IVS, TOZD Tkanina, ker je samovoljno zapustil delovno organizacijo in se čez dve uri vinjen vrnil na delo.
2. Jelenku Gojkoviču (1955), delavcu TOZD Tkanina, ker je odklonil delo na ATC.
3. Jovanu Aleksiču (1955), delavcu TOZD Tkanina, ker je odklonil delo in brez dovolilnice zapustil delovno organizacijo.
4. Srečku Ozimku (1930), delavcu DSSS, ker ni (kot odgovorna oseba) poskrbel, da bi v obratu družbene prehrane bila malica pravočasno pripravljena.
5. Momčilu Soldatu (1952), delavcu TOZD Tkanina, ker je neopravičeno izostal z dela en

delovni dan.

6. Slavku Teinoviču (1950), delavcu TOZD Tkanina, ker je neopravičeno izostal z dela en delovni dan.

7. Vldi Teinoviču (1954), delavki TOZD Tkanina, ker je 3 dni neopravičeno izostala z dela.

8. Jožetu Bedku (1939), delavcu TOZD Tkanina, ker je 2 dni neopravičeno izostal z dela.

9. Nedeljku Tomoviču (1955), delavcu TOZD Tkanina, ker je 3 dni neopravičeno izostal z dela.

10. Slavku Bogulinu (1946), delavcu TOZD Tkanina, ker je neopravičeno izostal z dela en delovni dan.

11. Bošku Žizaku (1952), delavcu TOZD Tkanina, ker je neopravičeno izostal z dela en delovni dan.

12. Milki Despinič (1963), delavki TOZD Tkanina, ker je 3 dni neopravičeno izostala z dela.

MAPIJA HODŽIČ

ZANIMIVOSTI IZ DOMAČIH POŠT – TOKRAT V ŠTEVILKAH

– Pred 20 leti je bilo na območju podjetja za PTT promet Novo mesto 129 poštnih nabiralnikov v krajevnih in 169 v vaški dostavi; zdaj jih je v krajevni dostavi 12, v širši (vaški) dostavi pa 356.

– Leta 1961 je pošta na 6 progah „pošta–železniška postaja–pošta“ prevažala vse pošiljke še s konjsko vprego. Danes vzdružuje 7 lastnih avto-furgosnkih zvez, s katerimi prevažajo vse poštnne pošiljke, sprejete na poštah našega območja, za vse druge kraje v Sloveniji, Jugoslaviji in inozemstvu, prav tako pa seveda tudi v obratni smeri.

– Avgusta 1961 so v Črnomlju odprli prvo lastno pošto poslopje na Dolenjskem. Zdaj ima podjetje v svoji lasti ali pa je etažni lastnik 19 poslovnih prostorov oz. stavb. Le še nekaj manjših pošt posluje v zasebnih hišah, druge pa so v stavbah družbenega premoženja.

DESET · LETNICA
POBRATENJA
INDUSTRIJSKIH
GASILSKIH DRUŠTEV
VARTEKS · NOVOTEKS

ČESTITAMO
GASILCEM

IDVD VARTEKS

OB 45 · LETNICI
USPEŠNEGA
DELOVANJA

Deseta obletnica pobratenja z Varaždinom

V nedeljo, 5. oktobra, so praznovali gasilci tekstilne tovarne Novoteks in Varteks desetletno obletnico pobratenja v Novem mestu.

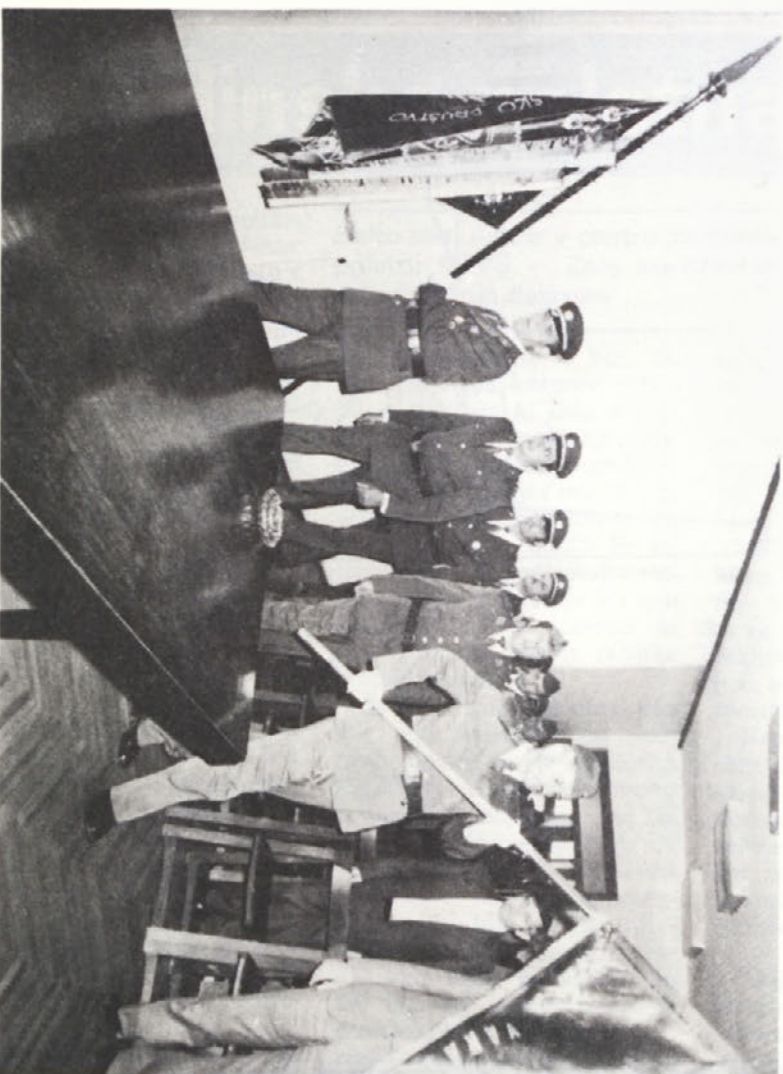
Da bi tej pomembni obletnici koristnega sodelovanja in povezovanja dveh industrijskih gasilskih društev sorodnih delovnih organizacij dali čim več poudarka, posebno pa še zato, ker s tem ustvarjamo izrazito plodno medrepubliško sodelovanje, smo sestavili poseben šest članski odbor za pripravo tega srečanja. V odbor so bili izvoljeni

po trije delegati iz Varteksa in Novoteksa, in sicer Ante Manola, Jože Bogdanović in Mijo Kuprek iz Varteksa ter Stane Vaupotič, Ivan Ivković in Danilo Kovarič iz Novoteksa.

Po dogovoru smo goste iz Varaždina sprejeli ob 9. uri pred tovarno in jih odpeljali na zahtek v tovarniško menzo. Ob 10. uri se je pričela v sejni dvorani slavnostna seja obeh društev, ki jo je vodil član pripravljalnega odbora Ivan Ivković. Po uvodnih besedah predsednika Ind. gasilskega dru-

štva Novoteks in izvolitvi delovnega predsedstva sta vkorakali častni deseterci Varteksa in Novoteksa z gasilskimi prapori.

Slavnostni govor je prebral Danilo Kovarič. Govor v nadaljevanju v celoti objavljamo. Po govoru sta si predsednika oziroma zadolženi osebi izmenjali listini ob praznovanju obletnice pobratenja ter predala spominski darili. Tako je predsednik Danilo Kovarič predal gasilskemu društvu Varteks umetniško sliko „Baza 20“ v olju, delo škofjeleškega slikarja R. Potre-

Gasilski prapori na tovarniškem srečanju 5. oktobra v Novoteksu.

Gasilec v akciji — praktična vaja, v kakršnih se utrjuje tudi člani našega IGD.

Sodelovanje z gasilci JLA: prikaz gašenja požara proizvodnih prostorov Novoteksa z gasilskim topom.

Na paradi ob stoletnici gasilskega društva v Novem mestu.

Tudi za prebivalce krajevne skupnosti v Brsljuni je nazorna predstavitev praktičnega gašenja vedno zanimiv dogodek.

aparata. Zahvaljujući visokom nivou opremljenosti i stručnosti vlastitih kadrova, IDVD Varteks je često „škola“ za izobrazbu članova srodnih društava.

Iako je dobra opremljenost značajna garancija sigurnosti, varteksovi vatrogasci još više pažnje pridaju „ljudskom faktoru“ u preventivnom djelovanju. U cilju potpune obučenosti svakog radnika za efikasno djelovanje u sprečavanju neželjenih slučajeva nepogoda, svake godine, putem seminara i praktičnih demonstracija, vrše izobrazbu varteksovača po pogonima. Najmasovnija „škola“ protupožarne zaštite je svakako akcija „Ništa nas ne smije iznenaditi“,

kojom su redovito obuhvaćeni gotovo svi zaposleni. U akcijama za podizanjem protupožarne preventive na još viši nivo, u posljednje su vrijeme prisutni napori da se u svakoj radnoj

sredini organiziraju posebna odjeljenja za zaštitu od požara. Veliki je zadatak u narednom periodu i omasovljenje članstva, (naročito ženskog dijela) iz redova mladih, koji će nastaviti blistavu tradiciju varteksovih vatrogasaca. A da ona jeste takva, svjedoče i bezbrojna priznanja za uspješan rad, te brojni pokali. Može se slobodno reći: ne prodje ni jedno takmičenje, a da Varteksovi ne budu među najboljima. Jedan od posljednjih uspjeha je prvo mjesto u Hrvatskoj, odnosno treće u Jugoslaviji koje je na Saveznom natjecanju industrijških vatrogasaca osvojila ekipa varteksovog OOUR-a Novi Marof.

U nizu nagrada i priznanja vatrogasci kombinata se posebno ponose Ordenom zaslužen za narod sa srebrnom zvijezdom kojim ih je odlikovao drug Tito. Njegova odlikovanja rese građi

još petorice članova IDVD Varteks. Značajno je svakako i priznanje Vatrogasna zvijezda trećeg stepena, primljeno od Vatrogasnog saveza Jugoslavije, zatim Srebrna medalja za požrtvornost Vatrogasnog saveza za SR Hrvatske, Vatrogasno odlikovanje prvog stupnja, Gasilske zvezde SR Slovenije ...

Upravo to stečeno povjerenje velika je obaveza za daljnji rad – ističu vatrogasci Varteksa. U ispunjavanju zacrtanih zadataka u narednom periodu značajnu pažnju pridaju nastavku tradicionalno dobre suradnje sa srodnim društvima, medju kojima Novog Mesta predstavljaju svjetao primjer. Proslavljajući desetogodišnjicu bratimljenja sa njima, vatrogasci Varteksa vjeruju da tako zajednički stvaraju još bolju osnovu za još uspješniju suradnju.

Predsednik IGD Novoteks Danilo Kovačić predaja spominsko listino ob desetletnici pobratenja IDVD Varteks

bujša, udeležena 9. slikarske kolonije Novoteksa. Tajnik gasilskega društva Varteks Mijo Kuprek pa podaril kip gasilca za IGD Novoteks.

Po predaji spominskih daril je spregovoril predsednik Gasilske zvezde Slovenije, profesor Branko Božič. Kot zgodovinar je opisal razvoj gasilske organizacije s posebnim poudarkom in potrebo po medrepubliškim povezovanjem gasilcev, ki tudi utrjuje bratstvo in enotnost med našimi narodi. Po govoru je podelil republiška gasilska odlikovanja gasilcem Varteksa, ki so največ pripomogli k temu sodelovanju. Odlikovanja so prejeli predsednik IDVD Varteks Ivan Sebalj, poveljnik IDVD Varteks Jože Bogdanovič in tajnik IDVD Mijo Kuprek, tovariš Manola pa je prejel iz rok Jožeta Kovača, predstavnik občinjske gasilske zvezde Novo mesto, občinsko odlikovanje. Za tem je spregovoril predsednik vatrogasnog saveza Hrvatske Branko Jerič. Pozdravil je meddruštveno sodelovanje dveh sorodnih društev, nam čestital in želel še dosti uspešnega sodelovanja v korist celotne naše družbe. Sledilo je po-

Predsednik Gasilske zvezde Slovenije tov. Branko Božič na našem slavlju: med drugim je posebej poudaril pomen bratskega sodelovanja naših narodov.

pore. Na gasilski prapor IDVD Varteks je spominski trak obesil poveljnik IGD Novoteks Stane Vaupotič, na naš prapor pa poveljnik IDVD Varteks Jože Bogdanovič.

S tem je bila slavnostna seja zaključena. Zastavonoše s gasilskima častnima desetinama so zapustili lepo dekorirano sejno dvorano, nato pa vsi prisotni gasilci in gosti na tej slovesnosti.

Ob 11. uri smo se odpeljali z dvema avtobusoma na Bazo 20 in po ogledu partizanskega naselja in bunkerja 44 nazaj v Novo mesto, kjer smo v gostišču Loka imeli kosilo. Med kosilom smo predali osebna darila nekaterim delavcem, zaposlenim za to sodelovanje, in predsednikoma gasilskih zvezd, naše gasilke pa so podarile izvezene prtiče vsem ga silcem Varteksa in gostom.

Za dobro razpoloženje je poskrbel Henček s sinovoma ter muzikalni trio iz Varteksa. Sprečanje je nad vse lepo uspelo. Po odhodu Varteksovcov smo se okoli 20. ure razšli zadovoljni nad uspelim praznovanjem desete obletnice pobratenja.

Deset bogatih let koristnega in tovariškega sodelovanja

Spoštovane tovaršice, spoštovani tovariši, dragi gostje!

Danes smo se zbrali na skupni seji gasilci industrijskih gasilskih društev delovnih organizacij Varteks in Novoteks, da na čim slovesnejši način obeležimo 10-letnico pobratenja. To pobratenje je bilo pred desetimi leti sklenjeno na pobudo predstava obel gasilskih društev kot logično nadaljevanja večlet-

nega uspešnega sodelovanja.

V teh desetih letih smo bogatili naše delo, sodelovali na domiselno skupno dogovorjenih akcijah, obiskovali drug druge in tako kovali tovarištvo, bratstvo in enotnost med gasilci in narodom naših dveh republik. Pri vsem tem smo sledili smotno, kako se izpopolnjevati v znanju in veščinah gasilske teh-

pravi in gasilskih pripomočkov za učinkovito akcijo pri vsakodnevno na novo uvedenih umetnih in kemijskih vlakninah v tekstilni industriji, da bi tako gasilci kar največ pripomogli k naporem našega gospodarstva in celotne družbe za varno in učinkovito delo industrije.

Industrijsko gasilsko društvo Varteks je dobro organizirano, ima dolgo tradicijo in dober

Stečeno povjerenje - velika obaveza

Sigurno nema njesta u našoj zemlji gdje se nije čulo za Varteks iz Varaždina, koji je gigant među proizvođačima tekstila.

Da bi kombinat i dalje korazio snažnim koracima napredka, za miran i nesmetan rad blizu deset tisuća zaposlenih, te za očuvanje modernih tekstilnih postrojenja ogromne vrijednosti, brinu se svakodnevno i velike zasluge imaju - varteksovi vatrogasci.

Okolo 200 njih, organiziranih u šest industrijskih dobrovoljnih vatrogasnih društava po područnim pogonima kombinata (Ivanec, Ludbreg, Bednja, Novi Marof, „Strojoteks“) i matičnom dijelu, sa po dvije ekipe (muška i ženska), kao i tridesetak profesionalnih pripadnika protupožarne službe Varteksa, moći će se i ove godine, kada „pada“ 45-godišnjica njihovog djelovanja, s ponosom osvrnuti na proteklo razdoblje. Ni ove godine, naime, kao i unazad mnogo vremena, kombinat nije morao plaćati „dovak“ neželjenim slučajevima požara, kao ni drugih elementarnih nepogoda. Rezultat je to dobrog rada, čvrsto određene orijentacije i svakako, dobre tehničke opremljenosti.

Od početka poslijeratnog razvoja prisutna praksa varteksovih vatrogasaca da za predsjednika biraju generalnog direktora kombinata (što je jedinstveni primjer, kojeg su u posljednje vrijeme počela slijediti i druga IDV društva u zemlji) je svojevrsni indikator njihove usmjerenosti. Ona se svodi na

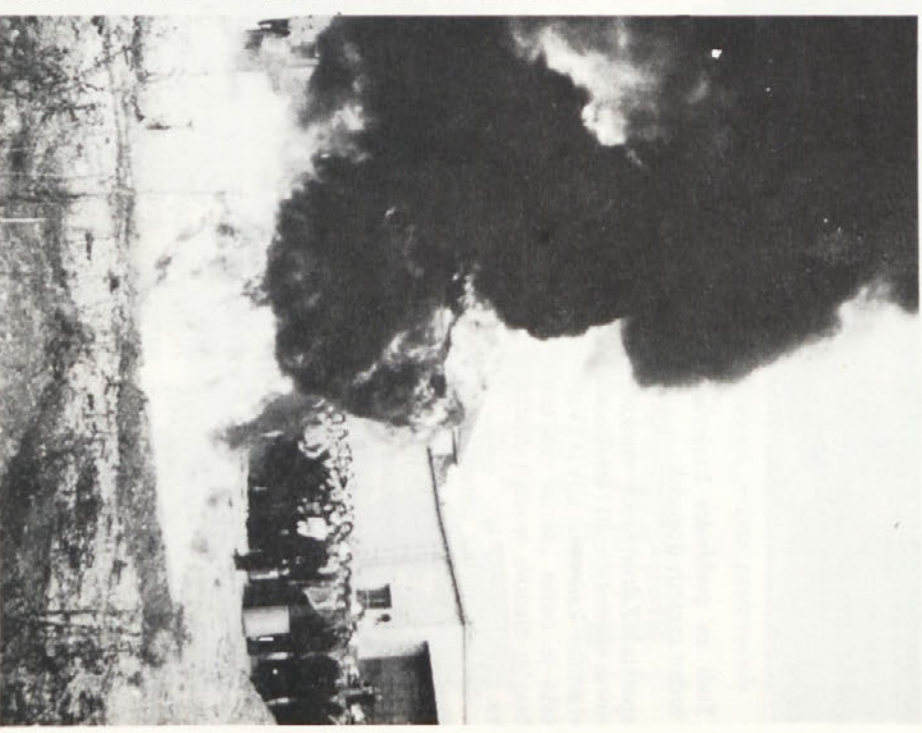
jednostavnu i praktičnu „politiku“ stalno biti u „koraku“ sa varteksove tehnologije, neprestano djelovati preventivno. Svaki varteksov vatrogasac s ponosom ističe razumijevanje svih radnih ljudi kolektiva za potrebe protupožarne zaštite. Nije ni čudo jer

po opremljenosti i stručnosti IDVD Varteks spada u sam vrh industrijskog vatrogasiva Jugoslavije.

Još jedan značajni korak u stalnoj modernizaciji načinjen je ove godine, instaliranjem postrojenja vlastite servisne stаницe za ispitavanje protupožarnih

Predsednik gasilske zveze Slovenije Branko Božič podjeljuje gasilska odlikovanja zaslužnim gasilcem VARTEKSA.

Nazorni prikaz gašenja požara z ročnimi gasilskimi aparatii za Novoteksove delavce.

Na drugem gasilskom „avtoreliju” leta 1973 je Novoteksova gasilska ekipa že drugič osvojila prvo mesto.

čajnu ekonomsku i kulturnu ulogu i značaj.

Varaždin je danas grad tekstilaca (Varteks s oko 8000 radnika je najveći proizvođač tekstila u SFRJ), grad svile, drvo-predradnjačke industrije, preradarsko-prehrambeni proizvođački centar, gradjevinsko industrijski centar, a razvijeno je također niz drugih privrednih djelatnosti. Uz istaknuto, te kao središte tranzitnog i izletničkog turizma, Varaždin snažno utječe na razvitak svoje lijepe, pitome oklice.

Prirodne ljepote raspjevanog krajolika varaždinske okoline – njezini memorijalni prirodni spomenici – uz koje su vezani mnogi važni povijesni događaji, od paleontoloških, do onih, vezanih uz događaje iz socialističke revolucije, te spomenice prirode, pojedine rijetke biljke privlače jednako kao i umjetničke muzejske zbirke Varaždina. Varaždin kao privredno, školsko, kulturno, zdravstveno, trgovačko i upravno središte doživljava nakon socialističke revolucije naroda Jugoslavije mnoge promjene. Razvoj je iz

godine u godinu sve intenzivniji.

Izgd Varaždina ne pokazuje više tradicionalnu siluetu „grada sa 7 crkvenih zvonika” – već se razvija vertikalnom izgradnjom brojnih stambenih i drugih mnogokatnica, te zauzima sve veću površinu novim ulici-

ma u svim smjerovima, a posebno prema Dravi i zapadu, dok mu se industrijske zone šire prema istoku i jugu.

Oko 35000 stanovnika Varaždina, 90.000 stanovnika općine Varaždin i daleko brojnije stanovništvo šire gravitacione okoline očekuju sa mnogo optimizma i ambicioznih planova budućnost kojom krećemo oslobađajući stvaralačke sposobnosti i snage ljudi, kao i prirodnih mogućnosti ovog kraja.

Mijo Kuprek, tajnik gasilskoga društva VARTEKS, predaja spominsko darilo IGD NOVOTEKS.

vodstveni kader. Prav tako pa je bilo odločujoče, ko smo se povezovali z gasilci Varteksa za tesnejše in učinkovitejše sodelovanje, saj smo se hoteli nekaj naučiti. Da je bila naša odločitvena pravilna lahko trdimo danes, saj smo v tem času marsikatero, v Varteksu že preizkušeno metodo ali napravo koristno uporabili v naših razmerah za naše potrebe.

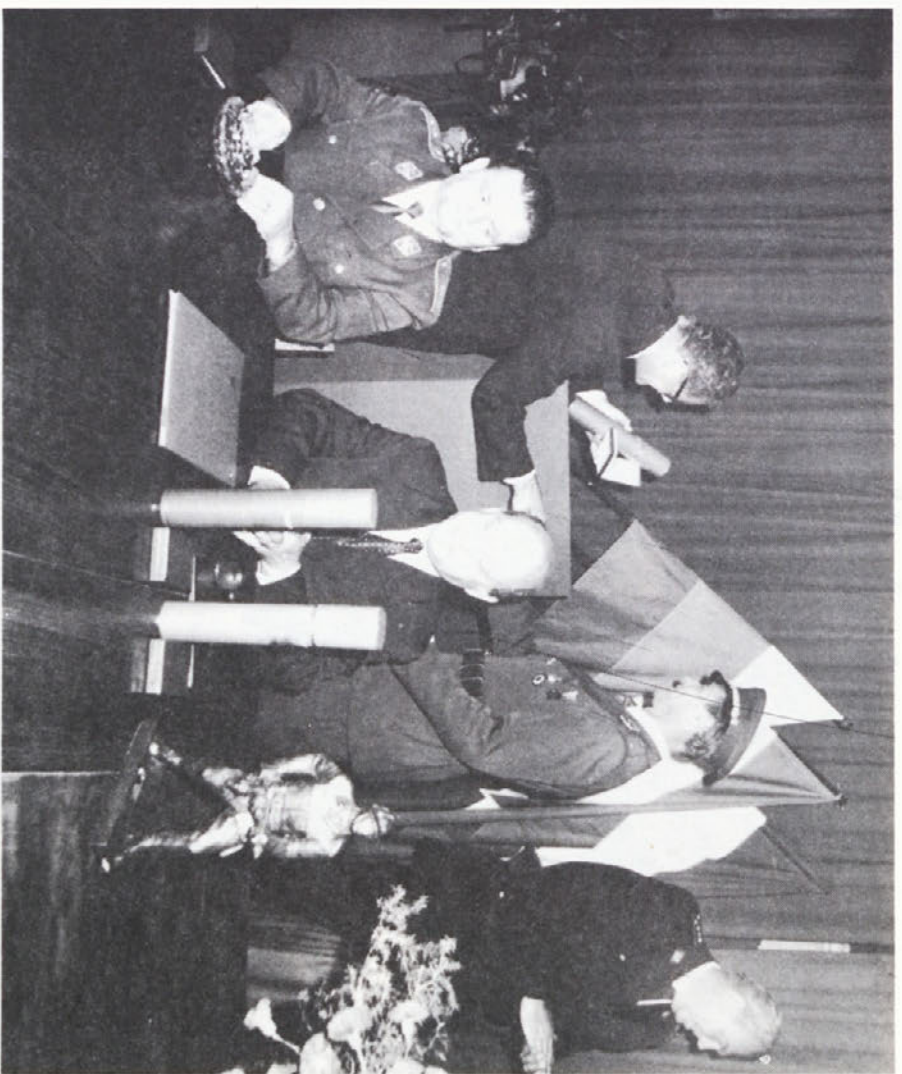
Naše gasilsko društvo je mlado, tak o mlado, kot je mlada tudi naša delovna organizacija. Leta 1976 smo praznovali 30-letnico IGD Novoteks. Raz-

dela tudi napake, se na njih učili, jih sprti odpravljali, pridobivali izkušnje in delali, delali, delali... Skratka, gradili smo lepši jutrišnji dan, gradili smo industrijo, sebe in naša mopravni družbeni red. Vse, kar smo po osvoboditvi imeli, je bila vera v življenje, vera v delovne ljudi, velika volja in želja, da si po štiriletnem trpljenju in zmagovitem boju zgradimo človeka dostojno življenje. Nič nam ni bilo podarjenega, nihče nam ni prizanašal, vse smo si morali izboriti sami. Za nas se boj ni končal leta 1945,

znali nismo počitka, ne odmor, zato gatanje pasu je bila vsa kodnevna praksa, ljudje so morali prevzemati naloge, ki jim često niso bili kos. Pri tem smo

Vsako leto pripravijo gasilci Novoteksa v požarnovarnostnem tednu vrsto propagandnih akcij za svoje delavce in za krajanje. Na sliki: del razstavljenih gasilskih pripomočkov in naprav.

Predsednik Vatrogasnog saveza Hrvatske tov. Branko Jerić predaja gasliška odlikovanja zaslužnim članom IGD Novoteks.

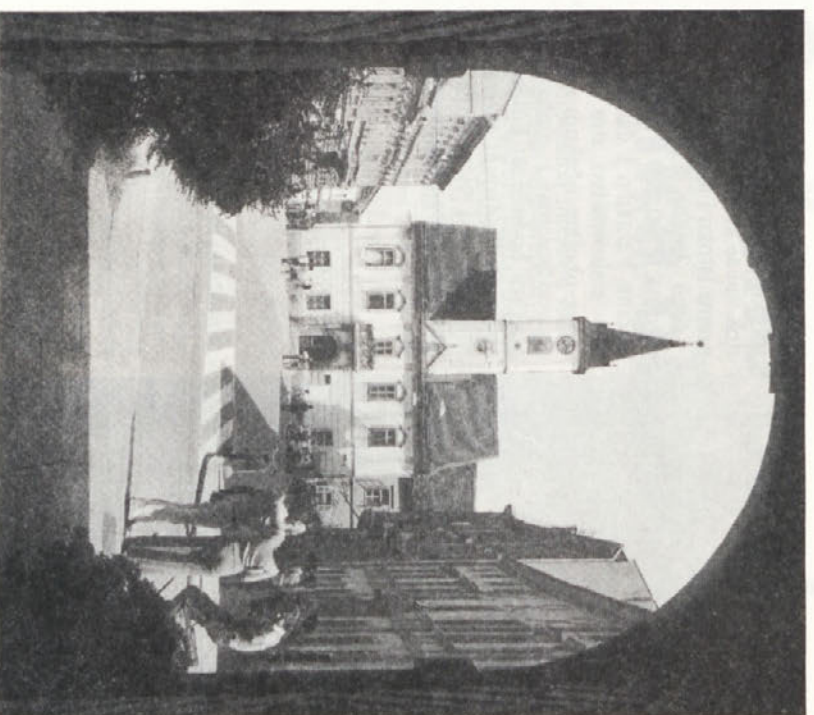
mi smo bojevali boji napređi in še ga bojujemo. Jugoslavija in samoupravni socializem s svojo neuvrščeno politiko si je v svetu pridobil ugled, kakršnega nisimo imeli nikoli.

Pod vodstvom velikarov naše revolucije smo v okviru Oslobojnih front in Zveze komunistov često naredili to, kar se ji zdelo na prvi pogled nemogoče. Iz dneva v dan smo bili bogatejši, bogatejši za izkustva, za nove zmagave, za nove tovarne, s tem pa tudi za nova delovna mesta na nerazvitih področjih, od koder se je včasih delovna sila izseljevala na tuje. Preko

noči so zrasle nove delavnice in tovarne, v katerih so se delavci iz dneva v dan vse bolj vzvičali v ureničevanje davnega revolucionarnega gesla: ZEMLJO

TOVARNE DE-
LAVCEM! Tako se je rodila tudi naša delovna organizacija, KMETOM – TOVARNE DE-
LAVCEM! Tako se je rodila tudi naša delovna organizacija, tako se je rodil naš samoupravni sistem, v katerem delavci-proizvajalci proizvajajo, upravljajo rezultati svojega dela in odločajo. Pri vsem tem pa nisimo pozabili, da je potrebno tudi varovati narodno bogastvo. Eden izmed sovražnikov je tudi ogenj, ki v trenutku lahko uniči trud nešteti rok. Da do tega ne bi prišlo, smo ustanavljali po-
klicne prostovoljne in industrijske gasilske enote in društva. Gasilci smo postali druga armada, gasilstvo je dobilo v socialistični samoupravni družbi velik pomen. Naloge gasilstva so opredeljene tudi v določilih ustave, v tistem delu, ki govori o družbeni samozasčiti. Tudi v naših samoupravnih aktih so določila, ki nas obvezujejo, da varujemo premoženje in skupne dobrine, prav tako pa tudi osebno varnost delovnih ljudi. Tovarišice in tovariši!

V teh trideset in nekaj let delovanja Industrijskega gasil-

Varaždinska razglednica – mesto se upravičeno ponša z večstoletnimi tradicijami in burno preteklostjo. . . .

Varaždin nekada i danas...

Vjekovno na interesantnom nje važnog naselja VARAZDIN prometnom putu od zapada u listini ugarskog kralja Bele III. prema istoku, sjevera prema ju-
godine 1181. 1209. dobiva Drave javlja se već u zrnisko –
Augustovo vrijeme u središtu
važnih događaja.

Sve je podvignuto neprestanoj mijeni i razvoju i nema sumnje da proces razvoja i nana-
kacije i padove, katastrofe i pretkta ide uzlaznom linijom kroz nekoliko stoljeća. Pisani dokumenti ukazuju na postaje Varazdin

tvrdjava ovog dijela gornjo-podravске nizine, koja štiti Stajersku i zapadnu Evropu od osvajačkih turskih pohoda.

XVII. stoljeće daje Varazdinu novo obilježje bogato obrtniško-trgovačkim uspjesima, da bi mu XVIII. stoljeće ostavilo izrazito barokno lice koje je njegova urbanizirana jezgra uspješno sačuvala do naših dana.

XVIII. stoljeće donosi Varazdinu ulogu sjedišta HRVATSKOJ, BANA I VLADE, što znači ulogu glavnog grada te danije Hrvatske (6000 stanovnika).

Ovu nalogu Varazdin nosi kratko vrijeme (1767-1776), kada je zbog katastrofalnog požara ustupa Zagrebu, stalnom tadašnjem takmecu Varazdina (Zagreb tada ima oko 3500 stanovnika).

U to doba Varazdin živi intenzivno, što dokazuje i činjenica da se 1769. osniva u Varazdinu politično-kameralna škola, kao začetak studija prava.

XIX. stoljeće znači za Varazdin novi uspon, jer obrtničko-trgovačka tradicija omogućava brzi prodor novih ideja, na kojima dolazi do razvoja manufakturne proizvodnje, temelja kasnijem industrijskom razvitku.

Kraj XIX. i početak XX. stoljeće donosi Varazdinu preraslanje manufakturnih radionica u prve tvornice, a time i do konstituiranja radničke klase. Radnička klasa, seljaštvo i napredna inteligencija ovog kraja dala je krupan prilog narodnoj revoluciji u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, na čijim temeljima danas gradi svoju budućnost na načelima samoupravnog socializma.

No Varazdin nije samo slavnog prošlost. Kao gravitacijski centar Gornje hrvatske Podravine, dijela Međimurja i dijela Hrvatskog Zagorja i danas ima zna-

Ena izmed praktičnih vaj v eni izmed temeljnih organizacij v VARTEKSU: vsak član kolektiva mora poznati osnove gašenja in varovanja družbenega premoženja.

Gasilski desetine iz NOVOTEKSA, ki je 1974 osvojila naslov republiškega prvaka.

skega društva Novoteksa smo gasilci vlagali vse sile, da bi bili prav vsi delavci seznanjeni z osnovami gasilske preventive, da bi znali v slučaju potrebe uporabljati enostavne gasilske pripomočke in gasilske naprave, skratka, da bi se znali obnašati v slučaju požara. Delavci, organizirani v operativne enote gasilskega društva, pa se pod strokovnim vodstvom stalno usposablajo za odgovorne naloge gasilske službe. Lahko trdimo, da so gasilci rasli skupno z delovno organizacijo; sprva smo imeli le desetino, pa še ta je bila slabo opremljena. Pozneje, ko se je delovna organizacija večala, ko je bilo sredstev za proizvodnjo vse več, ko smo osvajali novo tehnologijo, nove materiale, ki smo jih predelovali na sodobnih napravah, smo se temu primerno morali oborožiti tudi gasilci, kakor z znanjem tako tudi z učinkovitimi napravami za preprečevanje požarov. Pri tem smo uporabljali različne načine. Eden med njimi je bil tudi povezovanje z gasilskimi društvi tekstilnih tovarn, ki imajo večletne izkušnje. Tako smo sodelovali z različnimi ga-

Poveljnik IDVD Varteks Jože Bogdanovič privezuje spominski trak na prapor gasilskega društva Novoteks.

silskimi društvi, vendar pa najbolj z gasilskim društvom Varteks v Varaždinu. Tako so po večletnem sodelovanju bili doseženi pogoji za trajno sodelovanje in pred desetimi leti smo se na občnih zborih industrijskih gasilskih društev Varteks in Novoteks odločili za pobratenje.

Letos, ko praznujemo desetletnico pobratenja in tesnega

obojevstranskega sodelovanja

gotavljamo, da je bila odločitev o pobratenju pred desetimi leti pravilna, da smo v tem času izmenjavno izkušeni koristili drug drugemu. Vsaj za nas lahko trdimo, da je to sodelovanje vplivalo na organiziranost, opremljenost in bojno pripravjenost, saj smo marsikatero, v Varteksu že preizkušeno metodo ali organizacijsko obliko, koristno uporabili pri svojem delu.

To naše sodelovanje bomo gasilci obeh delovnih organizacij dopolnjevali in širili tudi na druga področja dela. Pri tem mislim na delo v humanitarnih aktivnostih Rdečega križa, predvsem na širjenje prostovoljnega krvodajalstva, usposabljanje delavcev za nudenje prve pomoči, zdravstveno varstvo in boj za čisto okolje. Vse te aktivnosti so hvalevredne, dopolnjujejo druga drugo in s tem najbolj koristimo delovnim ljudem ter vsej naši družbi.

Vsem vam, ki ste od začetka pa do danes sodelovali pri oblikovanju in poglobljanju tovarništva med gasilskimi organizacijami Varteksa in Novoteksa, gre

Poveljnik IGD Novoteks Stane Vavpotič pozdravlja gasilski prapor IDVD Varteks.

velika hvala, da lahko danes praznujemo to pomembno obletnico pobratenja. Zahvaljujemo se tudi vodstvu samoupravnih organov in sindikatom Varteksa in Novoteksa za podporo in nudeno pomoč pri našem skupnem delu.

Ob koncu čestitam vsem gasilcam in gasilcem obeh delovnih organizacij 10-letnico pobratenja ter se vam zahvaljujem za sodelovanje in soustvarjanje naših delovnih srečani.

Dovolite mi, da v sponitih na to srečanje predam predsedniku IDVD Varteks sponinsko listino. Prosim tovariša predsednika, da prevzame ta dokument v sponitih in zahvalo za sodelovanje.

DANILO KOVAČIČ

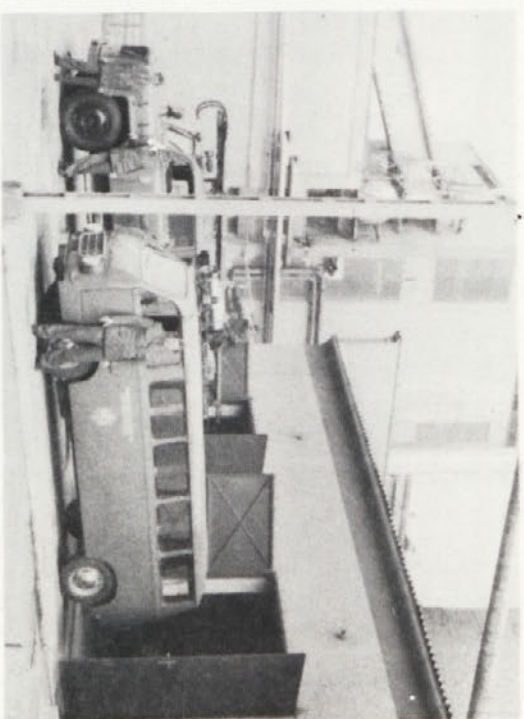
Nasi prvi stiki z gasilci varazdinskega VARTEKSA segajo že v leto 1965.

Tovariški o srečanje na zgodovinskih delih: gasilci Varteksa in Novoteksa pri uri zgodovine na Bazi 20 v partizanskem Rogu.

Trio Varteksovega gasilskega društva v „akciji“ na novomeški Loki.

Takole so pripravljene v varazdinskem VARTEKSU: poklicno znanje preveva čut dolžnosti, da lahko v sletnem hipu priskočijo na pomoč svoji delovni organizaciji ali kjerkoli drugje.

„Ljudsko gasilstvo — čuvar premoženja in življenj delovnih ljudi“ je gesto, ki združuje Varteksove gasilce. Stevilni pokali, diplome in druga priznanja so dokaz, da se po tem plemenitem gestu tudi ravnamo!

Člani aktiva ZZB „Dušan Jereb - Štefan” v Partizanskem Rogu

Odbor našega aktiva je po dveh letih ponovno organiziral tovariško srečanje svojih članov. Izlet smo načrtovali in izvedli v nedeljo 28. septembra z namenom, da se pogovorimo o vsakdanjem življenju in obudimo spomine na čase naše težke borbe za svobodo in delavske pravice.

Zaradi znanih stabilizacijskih prizadevanj je odbor predvidel le kratek izlet na dela prost dan in s svojimi vozili na Bazo 20, Stare žage, Črnomelj in Metli-

ko. Zbrali smo se meglenega jutra; žal nas je bilo le ena tretjina vsega članstva in se odpeljali v smeri Dolenjske Toplice. Na parkirnem prostoru pri Lukovem domu je že bilo nekaj avtobusov, s katerimi so se pripeljali domačini iz Brežic na ogled tega, za našo zgodovino tako važnega kraja, kjer je od leta 1944 delovalo naše najvišje politično in nekaj časa tudi vojaško vodstvo.

Pridružili smo se jim in odšli na Bazo 20. Vodič Tone Vlašič nam je opisal zgodovino Roga in kočevskega področja vse od naselitve kočevskih Nemcev do konca vojne. Področje Roga je imelo v času NOB zelo važno vlogo. Že spomladi se je tu naselilo naše najvišje politično in vojaško vodstvo. Na tem področju je bila organizirana tudi prva partizanska bolnica na Daleč hribu. Do konca vojne so zgradili in je na tem področju delovalo preko 20 bolnic, kjer so si borci zdravili rane, dobljene v borbi za svobodo.

Razen vodstva NOB in bolnic so na področju Podstenic že od spomladi 1942 delale tudi prve partizanske delavnice, ki so oskrbovale našo vojsko z obleko, obutvijo in popravljale pokvarjeno orožje, pa tudi izdelovale novo orožje. O delu teh delavnic nam je povedal marsikaj zanimivega član našega akti-

va Jože Udovič, ki je delal v orožarski delavnici vse od njene ustanovitve v začetku julija 1942.

Tovariš Danilo Kovačič, član odbora za urejanje Roga in njene okolice, je navzočim povedal, da se intenzivno dela na urejanju področja Roga. Zgrajena je Partizanska magistrala, ki povezuje Sotesko z Belo krajino. Sklenjen je medobčinski sporazum za ureditev tega področja. Pri tem so pripravljene sodelovati delovne organizacije teh občin. Izdelana bo maketa celotnega področja Roga, kjer je bilo naše vodstvo, bolnice, delavnice in druge ustanove. Tako bodo obiskovalci teh krajev imeli celovit pregled nad najvažnejšimi objekti in ustanovami, ki so delovali tu v času NOB.

Predno smo se odpeljali od Lukovega doma, se je tam zbralo še šest avtobusov, s katerimi so prišli izletniki na ogled Baze 20 iz raznih krajev Slovenije. Vodič Tone Vlašič nam je povedal, da je obisk Baze 20 in drugih zgodovinskih mest na Rogu zelo velik in da dva vodiča na Bazi 20 komaj opravita svoje naloge. Izletniki prihajajo iz vseh naših republik, seveda jih največ prihaja iz raznih mest Slovenije, vse več pa je tudi organiziranih izletnikov iz drugih držav.

Po ogledu Baze 20 smo se odpeljali v Stare žage. Tudi tu je Jože Udovič povedal mnogo zanimivega o zgodovini tega kraja in partizanskih delavnic, ki so bile tam že od poletja 1943 pa do konca vojne. Med nami sta bili tudi dve tovarišici iz Novoteksa, ki sta delali v orožarski delavnici od leta 1944. Še bi se radi pogovarjali o dogodkih iz časa naše borbe za svobodo, toda čas nas je priganjal k odhodu.

Odpeljali smo se v Črnomelj, medvojno prestolnico naše republike. Obiskali smo spomenik 1250 padlim s tega področja. Na spomenik smo položili vetice našega aktiva in se po kratkem postanku odpeljali v Metliko. Ker je bila sobota, pa tudi pozni smo bili, si žal nismo mogli ogledati zanimiv metliški muzej NOB.

Po kosilu, ki nam je zelo prijalo, kajti sveži zrak in opravljeni pot sta opravila svoje, nam je spregovorila predsednica našega aktiva Fani Kranjc. Po kratkem nagovoru je izročila članom aktiva, ki so odšli preteklo in letošnje leto v pokoj, spominske knjige iz založbe Borec s posvetilom. Član odbora aktiva Danilo Kovačič je v svojem nagovoru dejal, da je to edina organizacija, ki se ne pomlajuje, da nas je vsako leto manj članov in da bi se zaradi tega člani aktiva morali pogosteje srečevati, vsaj enkrat na leto pa obvezno. Na teh srečanjih, kjer bi se pogovarjali o času in letih naše slavne borbe, o posledicah, ki jih čuti vsak od nas sedaj, ko smo starejši, bi gojili ter poglobljali bratstvo in enotnost naših narodov, kakor nas je učil naš slavni vrhovni komandant in vodja tovariš Tito.

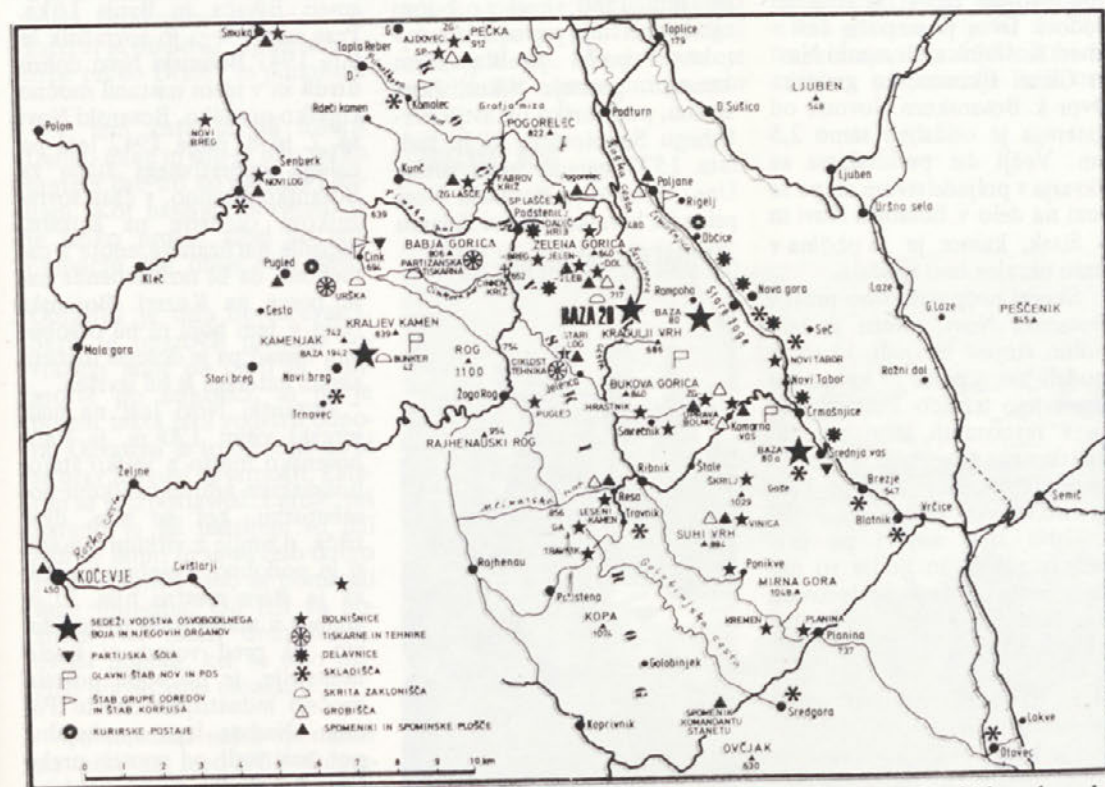
Med prijetnim razgovorom in petjem borbenih pešmi nam je čas hitro mineval in vse prehitro smo se morali raziti.

**Aktiv ZZB NOV „Dušan Jereb - Štefan”
Novoteks - Novo mesto**

— Že leta 1961 so dolenjske pošte skupaj z DOLENJSKIM LISTOM šle v prvo akcijo za pridobivanje novih naročnikov domačega pokrajinskega glasila SZDL. Poštni delavci so takrat pridobili 1893 novih naročnikov, zmagala pa je pošta Jesenice na Dol.: njen upravnik Jože Škrlec je dobil za 307 novih naročnikov tudi prvo nagrado — moped.

Borci zaščitne čete Baze 20 v oktobru 1943. Foto: Božidar Jakac.

Baze in spominska obeležja na Rogu — sem prihaja iz leta v leto več domačih in tujih obiskovalcev, ki se v tihih roških gozdovih poklonijo spomenu vseh borcev za svobodo.

Ob 25. obletnici potovanja v službi miru in sožitja med narodi sveta

Piše: Ivan Ivkovič

Po končanem obisku Burmi ladje režejo valove Bengalskega zaliva na poti v domovino. Na Galebu je veselo; pogovarjamo se o vsem, kar smo doživeli in videli na tem velikem zgodovinskem potovanju. Morje je mirno, vročina je, pa se največ zadržujemo na palubi Galeba. Tovariš Tito je zelo razpoložen; tudi on je v glavnem na palubi ladje.

Štiri dni in noči smo potrebovali do indijske luke Madras. Tudi tu smo kot vselej doslej doživeli nepozaben sprejem. Tovariš Tito in člani spremstva so okoli osme ure zapustili ladjo. Indijski narod, ki se je zbral v luki, je dragega gosta toplo in burno pozdravljali.

Po končanem obhodu častnega bataljona indijske armade si je tovariš Tito s sodelavci v spremstvu visokih indijskih državnikov ogledal veliko pristaniško mesto Madras in še nekatera druga mesta ob poti po kopnem do pristanišča Kočin, ki leži na drugi strani

indijskega polotoka. V času, ko si je tovariš Tito ogledoval s spremstvom indijska mesta, smo mi obpluli Cejlon. V Madrasu smo se zadržali vsega osem ur. Največ, kar mi je ostalo v spominu, so bili glasbeniki, ki so na razne, doma izdelane piščali igrali himno. Glasbeniki so bili oblečeni v kožuhe raznih zverí. Točno ob 17. uri smo dvignili sidra in zarezali brazdo proti pristaniškemu mestu Kočin.

v noči se je gladina moraj razburkala. Valovi so postajali vse višji, dvigovali so se visoka nad našo ladjo in se takoj za tem z vso svojo vodno maso zrušili na palubo. Noč je za nami, vendar se morje ne umirja. Naše ladje v spremstvu Galeba so v dobrih rokah in vozijo na predpisani oddaljenosti. Ves dan se borimo z valovi na odprtem morju. Takšna je bila celotna vožnja okoli Cejlana do Kočina.

Dobro nas je premetavalo, mogoče prav zato, ker ni bilo tovariša TITA na ladji. Tako

smo 24. januarja vpluli v luko Kočin izmučeni in neprespani. Po usidrenju in nujnih delih na Galebu smo se odpočili in si šli ogledati mesto. Želeli smo tudi iz tega zadnjega mesta na našem potovanju v Indiji odnesti čim več vtisov in po kakšen spominček.

Pristaniško mesto Kočin je vse v zelenju. Ob obali so visoko dvignjene ribiške mreže; te spustijo v morje, ko z opazovalnic sporočijo, da so ribe v območju mreže. Popoldne smo se udeležili parade. Prišel je tudi tovariš Tito s spremstvom in z visokimi državniki in plitčnimi predstavniki Indije. Parada je bila izredno dobro pripravljena. Izvajalci parade in nekaj izredno dobrih vaj na paradí so bili nagrajeni z glasnim odobravanjem opazovalcev. Po končanem ogledu parade smo šli na ladjo, da se odpočijemo in nabere moči za jutrišnji dan, ko se bomo odtsnili na dolgo pot proti domovini; kdo ve, kakšno bo morje jutri. V tem

času je tovariš Tito opravljaj državniške posle in vodil zadnje razgovore s predstavniki prijateljske Indije.

25. januarja ob 13. uri je prišel tovariš Tito z ostalimi člani spremstva v luko v spremstvu najvišjih predstavnikov Indije. V luki se je zbralo deset tisoč ev Indijcev iz mesta, bližnje in dalnje okolice, predstavniki indijskih mest, predstavniki plemen in kast; vsi so hoteli videti tovariša Tita in mu zaželeto srečno pot ob vrnitvi v domovino. Izpluli smo iz luke burno pozdravljeni od večtisoč glave množice in indijske vojne mornarice.

Spremljajo nas indijski rušilci do meje indijskih teritorialnih voda. Tu se poslovimo s častnim salutom in z robnim pozdravom. Kljun ladje reže po valovitem morju po sedaj že znani poti proti Arabskemu polotoku — plovemu proti Adenu. Vsako minuto smo bližje domovini. Na Galebu je vse veselo. Pogovarjamo se o doživetjih in vtisih iz Indije in Burme. Vročina je velika; največ se zadržujemo na palubi in se razhlajujemo s prhanjem. Na tem potovanju se nas je močno prijelo sonce; koža je bakreno rjava in tako smo po petih dneh lepe vožnje vpluli v Aden.

Piše PETEF KUMER

Pot od Ljeskovca do Dvora na Uni se vije med njivami in travniki; ker se je dan šele začel, je bilo kar prijetno v svežem jutru korakati po mehki poti. Jutranje sonce je napovedovalo, da bomo imeli lep in vroč dan, to pa je bil tudi prvi, ker nas je vse do tu spremljal dež. Prišli smo na asfaltirano cesto, kar je dalo slutiti, da bomo kmalu v Dvoru; promet je postajal živahnejši, veliko je bilo vprežnih voz, kar je dalo slutiti, da se nekaj dogaja. Pozneje smo videli, da je bil v

Bosanskom Novom semanji dan.

Dvor na Uni je občinsko mesto, leži na levi strani reke Une pri ustju potoka Žirovac. Staro naselje je bilo na terasi približno 20 metrov nad gladino Une, zato so Dvor nekoč poimenovali zaradi te lokacije Podovi. Dvor je razpotje cest v smeri Kostajnica, Bosanski Novi in Glina. Ekonomsko gravitira Dvor k Bosanskom Novom, od katerega je oddaljen samo 2,5 km. Večji del prebivalstva se ukvarja s poljedelstvom ali pa se vozi na delo v Bosanski Novi in v Sisak, kamor je ta občina v času okrajev tudi spadala.

Skoraj neopazno smo prišli v Bosanski Novi; mesto je bilo polno stojnic in ljudi, ki so se podali na „pazar“, kakor tu imenujejo tržnico. Ustavili smo se v restavraciji in si naročili zajtrk; tu smo tudi povedali miličnikom kdo smo in kam gremo, za vsak slučaj.

Odšli smo naprej po prepolnih ulicah in ljudje so nas tudi malo čudno pogledovali, ker smo bili za njihove pojme čudno opremljeni. Na cesti nas je celo nekdo ogovoril po nemško, na kar smo mu smeje dopovedali, da smo Slovenci in vse je bilo v redu, ko so mimoidoči dejali „to so planinari“.

Bosanski Novi na ustju Sane v Uno je nastal na razpotju

naravnih poti, od katerih pelje ena po dolini Une, a druga po dolini reke Sane. Danes je Bosanski Novi pomembno železniško in cestno križišče ter gospodarsko in kulturno središče Pounja.

Bosanski Novi se prvič omenja leta 1280; imel je burno zgodovino in je prehajal iz rok v roke. Pripadal je Blagajskim knezom, pozneje Nikoli Zrinskemu, pod turško oblastjo Ferbabegu Sokoloviču, ki je tudi leta 1577 zgradil most preko Une. Pozneje je Bosanski Novi pripadal hrvaškemu Banu Adamu

Batthyanyu in tako naprej.

Bosanski Novi je bil zelo pomembno mesto v sistemu sovražnih vojaških postojank med NOB. Moral je braniti vhod v dolino Sane. Padec Novog bi pomenil za sovražnika prekinitve železniških in cestnih zvez v smeri Bihača in Banja Luke. Prav zaradi tega jo sovražnik že leta 1941 Bosanski Novi dobro utrdil in v njem nastanil močno vojaško posadko. Bosanski Novi so 7. in 8. julija 1942 leta po nalogu operativnega štaba za Bosansko Krajino, v času sovražnikove ofenzive na Kozaro, napadle partizanske enote z namenom, da bi razbremenile naše borce na Kozari. Bosanski Novi v tem boju ni bil osvobojen, napad pa je dosegel namen, zaradi katerega je bil izvršen.

Bosanski Novi leži na nadmorski višini 120 m, je staro bosensko mesto z veliko starobosanskimi arhitektonskimi posebnostmi, kot so hiše, dvorišča, džamije z vitkimi minareti in podobno. Posebno zanimiva je stara mestna hiša, ki je grajena v maverskem slogu. Mesto, ki pred vojno ni imelo industrije, je po vojni postalo močno industrijsko mesto Pounja. Nadvse lepa sprehajalna pot nas vodi od mostu preko Une do mostu preko Sane ob južni strani mesta.

(Nadaljevanje na 19. strani)

Na kratko sem predstavil obe mesti in treba je naprej. Zapustili smo Bosanski Novi in po zelo prometni asfaltirani cesti nadaljevali pot proti Prijedoru.

Postajalo je čedalje bolj vroče in pot nam je že tekla po obrazih. Složno smo ugotavljali, da smo lažje hodili, ko je bilo slabo vreme. Cesta in železnica se vijeta ob Sani proti Prijedoru.

Na pol poti smo se že utrujeni ustavili v gostišču ob cesti v vasi Petkovac blizu Blagaja, kamor je bil med vojno izseljen tovariš Danilo. Zato je obudil nekaj spominov na te težke čase.

Vas Petkovac je bila naseljena s prebivalci, ki so bili pravoslavne in muslimanske veroizpovedi. Stoletja so živeli v slogi, miru in sožitju, ko pa je nastopila vojna, je okupator s svojim hlaptci zasejal razdor med ljudstvom in do včerajšnji prijatelji so si postali tujci – sovražniki. Pravoslavni so bili brez pravic in morali so se zaradi sile odpovedati svojim navadam in veri. Nastala je bratomorna vojna. Ljudje so, da bi si ohranili življenja, bežali in se skrivali po „zbežih“. Nasilje pa je rodilo upor; v približno 2 uri oddaljenem rudniku Lješljani je bil med delavci center vstaje.

Od časa do časa so ustaši pridrveli in kar je bilo pravoslavnega življa, zverinsko mučili in klali. Po Savi so plavala trupla zaklanih Srbov, ki so imela zataknjene zastavice, na katerih je pisalo „Propustnica – Srbe preko Drine“ in podobno.

V tem času je bil tovariš Danilo mlad in mu ni bilo težko preteči dve uri do rudnika Lješljani. Kot naseljen Slovenec se je lahko prosto gibal po tem območju, kar drugi niso smeli.

Opravljal je dela obveščevalca. Skrit je opazoval premike sovražnih enot po cesti in transporte po železnici, to pa je potem takoj javil vodstvu odpora. Opravljal je to delo, ne da bi se prav zavedal nevarnosti, katerim se je izpostavljal. Ljudje, pri katerih je bil naseljen, so bili nadvse dobri in so se zelo dobro razumeli med sabo in pomagali drug drugemu. Od teh so pozneje vse, razen dveh hčera, ustaši poklali, ker se niso utegnili pravočasno umakniti.

To je samo nekaj spominov na težke dni med NOB. Odpraviti smo se morali naprej, saj je bilo še pol poti do Prijedora pred nami. Sonce je že kar

PRIJEDOR

močno pripekalo in potili smo se pod nahrbtniki. Naenkrat pa zagledamo mlajšega človeka, ki nam maha in se smeji; takoj smo spoznali, da je to eden izmed prijedorskih prijateljev, ki mu pravijo Burho. Pozdravili smo se toplo in prisrčno; povedal je, da nam je prišel naproti in da nas bo spremljal. Pogovor je stekel o tem in onem in kilometri so kar lepo hiteli za nami.

Čez nekaj časa ustavi nasproti vozeča stoenka, iz nje je izstopil prijatelj – gostitelj tov. Rifet. Pozdravili smo ga vsi veseli, še bolj pa smo se našmekali, ko nam je ponudil hladno pivo, ki se je pri taki vročini zelo prileglo. Vzel nam je nahrbtnike v avto, mi pa smo

nadaljevali pot. Človek ne bi verjel, da smo brez nahrbtnikov nekaj časa težje hodili kot prej, vendar smo se kmalu navadili in v daljavi se je pokazalo mesto Prijedor.

Prijedor je mesto v Bosanski Krajini, po številu prebivalcev približno tako veliko kot Novo mesto. Po vojni je hitro napredovalo, se širilo in večalo. V Prijedoru je velika tovarna celuloze in papirja, tovarne testenin in keksov, sadnih in drugih prehranbenih izdelkov, opekarna, lesna industrija in drugo.

Prijedor je kot naselje znan od začetka VIII. stoletja. Leta 1757 postane Prijedor središče kapetanije, leta 1873 dobi železnico, ki povezuje Prijedor s

Dobrljinom na eni in Banjo Luko na drugi strani.

Prijedor se hitro vključi v revolucijo. Mladen Stojanović (1896 – 1942), zdravnik v Prijedoru, je bil znani revolucionar. Bil je član Mlade Bosne, ki je pripravljala sarajevski atentat leta 1914. Po sarajevskem atentatu je bil Mladen zaprt in obsojen na 16 let ječe. Nacionalni revolucionar v mladosti je v zrelejši dobi pristopil k revolucionarnemu delavskemu gibanju. Leta 1939 je postal član KPJ. Kot zdravnik je bil v stalnem stiku z rudarji rudnika Ljubljana nedaleč od Prijedora.

Doktor Mladen je širil napredne misli med rudarji, organiziral je predavanja, se boril in pomagal organizirati delavske stavke. Zato so ga ustaši onemogočili in ga leta 1941 zaprli.

Sam je organiziral pobeg iz jetnišnice in nadaljeval delo na organizaciji vstaje na Kozari. Bil je prvi komandant Kozarskega odreda. Leta 1942 je bil imenovan za načelnika operativnega štaba za Bosansko Krajino. V borbi s četniki leta 1942 je bil težko ranjen. Skupno z ostalimi ranjenci so dr. Mladena ubili ustaši in četniki v bolnici v Jašavici. Dr. Stojanović je užival velik ugled v vsej Bosanski Krajini in je postal legendarni junak tudi izven meja BiH. O njem so peli pesmi in posnet je bil tudi film z naslovom „Doktor Mladen“. Za narodnega heroja je bil proglašen 7. avgusta 1942.

Toliko o dr. Stojanoviću in Prijedoru. Ko smo prispeli v Prijedor, smo bili prisrčno in toplo sprejeti.

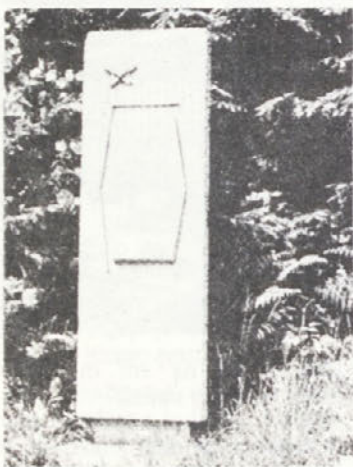
BOSANSKI NOVI

Izlet - veselje naših upokoјencev

Kakor vsako leto, tako je tudi letos društvo upokoјencev Novoteksa načrtovalo izlet za svoje člane. Odločili so se in se odpeljali proti Postojni. Kaj in kako je bilo, pa je napisala upokoјenka Novoteksa tovarišica Fanika Šepetavc.

Tudi letos smo se srečali upokoјenci Novoteksa na izle-

Podstenice. Spominski kamen z napisom: Na tem mestu je bil 17. maja 1943 ustanovljen glavni iniciativni odbor Zveze slovenske mladine Foto: Jovo Grobovšek.

tu. Prvotno smo načrtovali Postojno, Predjamski grad in Lipico. Vendar smo slednje črtali, ker je bila „prekratka špaga“ kot se temu po domače reče

Stabilizacija in gospodarno ravnanje z družbenimi sredstvi se pozna povsod, tako tudi pri naši dotaciji. Izračunali smo, da Postojno in Predjamski grad lahko obiščemo, če se vsak udeleženec prispeva za vstopnico v to podzemeljsko čudo – pa smo tako zbrali denar med nami, udeleženci izleta.

Naša delovna organizacija, rojena po osvoboditvi je, čeravno mlada, pa le že toliko stara, da se iz leta v leto večja število njenih upokoјencev. Pred nekaj leti, ko smo šli na izlet, je bil dovolj velik en avtobus, pa še je bilo v njem nekaj mest nezasedenih. Danes potrebujemo že dva velika avtobusa...

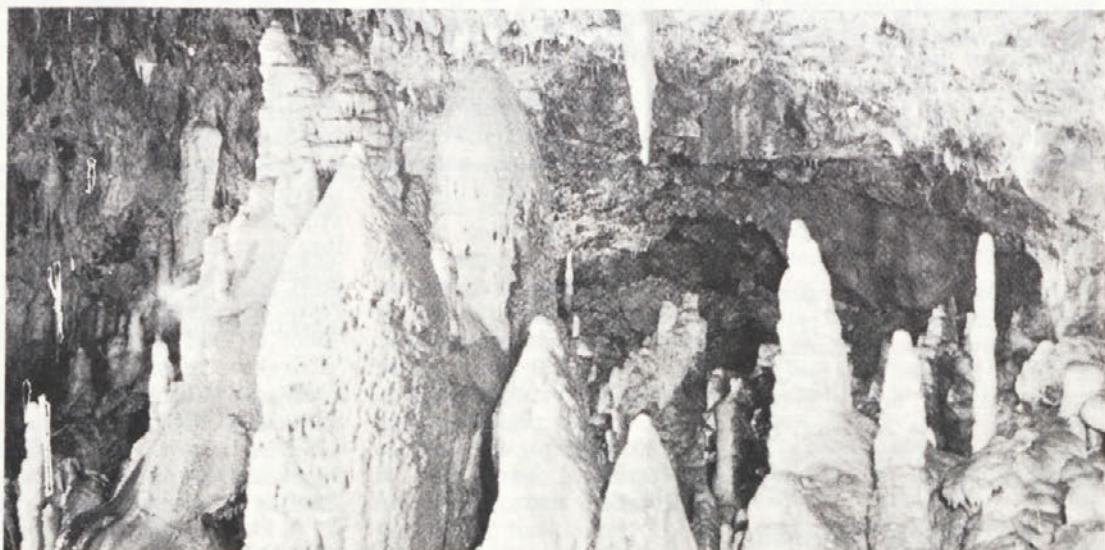
Tisto sredo v drugi polovici septembra smo se zbirali upokoјenci Novoteksa na avtobusni postaji. 50 sedežni avtobus nas je že čakal, drugega, z upokoјenci iz Metlike, smo čakali; rečeno je bilo, da bo prišel ob 7. uri, pa je prišel že 15 minut prej. Lahko bi se odpeljali točno ob 7. uri kot je bilo rečeno, pa smo čakali na zamudnike 10–15 minut.

Predsednik našega odbora je zbolel, tako da sva vodstvo prevzela midva s tovarišem Kranjčičem. Po dveh urah prijetne

vožnje smo dobro razpoloženi prispeli v Postojno. Poiskali smo prijazno tovarišico Magdo iz turističnega društva Postojna, ki se je z nami odpeljala na ogled zanimivosti mesta, nato pa v Postojnsko jamo.

France Mihelič: partizanska bolnišnica Vinica (črna kreda. 23. oktobra 1944).

Spominček na obisk Postojnske jame: pogled na skupino čudovitih kapnikov, enkratnega okrasa naše svetovno znane podzemeljske jame.

Pogled na Predjamski grad, svojevrsten spomenik davne arhitekture in lepote, zlite s pokrajino v ubrano celoto.

Bilo nam je lepo; posebno navdušeni nad lepoto kraškega podzemeljskega svetovno znane bisera so bili tisti, ki so bili tokrat prvič v Postojnski jami.

Nekoliko utrujeni od hoje smo se po ogledu jame odpeljali na kosilo. Po okrepčilu smo se odpeljali v nekaj kilometrov oddaljen Predjamski grad, ki je

prav tako vreden ogleda.

Razploženje je bilo na višku, ko smo se vračali domov v upanju, da se prihodnje leto ponovno srečamo. Srečni smo, da nam delovna organizacija Novoteks omogoča vsakoletna srečanja, pa tudi snidenje z izletom. Prepričani smo, da takšne pozornosti kot smo je mi, Novoteksovi upokoјenci deležni od vodstva našega podjetja, upokoјenci mnogih drugih delovnih organizacij niso deležni. Zato smo srečni in ponosni, da smo s svojim delom prispevali k rasti in ugledu Novoteksa, hkrati pa veseli, da niste pozabili na nas, upokoјence.

Hvala vam, tovariši!

FANI ŠEPETAVC

Dragoceno, a poceni branje Prešernove družbe

LE ŠE SLABA DVA MESECA NAS LOČITA OD IZIDA REDNE KNJIŽNE ZBIRKE PREŠERNOVE DRUŽBE

V naši delovni organizaciji imamo lepo število stalnih članov naročnikov te zbirke, kakor tudi zbirke romanov Ljudska knjiga in mesečne revije Obzornik.

Če kdo izmed vas do sedaj iz kakršnegakoli razloga še ni postal član Prešernove družbe in naročnik zgoraj omenjenih knjižnih zbirk, lahko to še vedno postane.

Redna knjižna zbirka bo izšla konec novembra, medtem ko so štiri knjige od skupno šestih iz zbirke romanov Ljudska knjiga

že izšle in jih naročnik prejme takoj ob naročilu, oziroma plačilu.

Da so knjige Prešernove družbe res najcenejše in primerne za vsakogar, boste ugotovili iz priloženega programa, ki ga z namenom, da se seznanite z izborom in delno vsebino knjig, objavljamo v našem glasilu.

Pismena ali ustna naročila sprejema vaš zaupnik Justin Kranjčič ali zato pooblaščen oseba v splošnem sektorju v pisarni št. 78 (ekspedit) do 5. novembra 1980.

Gledališča in koncerti vabijo

Zveza kulturnih organizacij Novo mesto je tudi letos pripravila zanimiv program gledaliških in koncertnih prireditev. V prihajajoči sezoni se bo na odru Doma kulture zvrstilo kar 23. abonmajskih gledaliških predstav, od tega bo 9 predstav v vsakem od dveh večernih abonmajev ter 5 predstav v mladinskem gledališkem abonmaju.

V Novem mestu bodo tako nastopili Tržačani z Molierovim ŽLAHTNIM MEŠČANOM. Mestno gledališče ljubljansko se bo to pot predstavilo s Cankarjevimi HLAPCI in Hacksovo komedijo MIR, Slovensko narodno gledališče Drama bo zaigralo Gogoljevega REVIZORJA, celjski gledališčniki pa bodo nastopili z Wudlerjevo komedijo ODPRITE VRATA, OSKAR PRIHAJA in z Jovanovičovo dramo PREVZGOJA SRCA. Šentjakobčani pridejo k nam z ljudsko igro v dramatizaciji Frana Žižka MIKLOVA ZALA, zagrebško satirično gledališče JAZAVAC pa nas bo v tej sezoni zabavalo s Hadžičevo komedijo PUNJENA PTICA. MLadi baletniki, ki jih združuje Lidija Sotlarjeva iz Ljubljane, nam bodo zaplesali najlepše odlomke iz znanih blaetov Romeo in Julija, Labodje jezero, Don Kihot, Gusar, Giselle, Vrag na vasi in drugih.

Za glasbene sladokusce je zveza pripravila program, sestavljen iz najboljših, svetovno znanih izvajalcev, kot so pianist LEKSO TORATZE iz Sovjetske zveze, BOHUSLAV MATOUŠEK iz Prage, naša pianistka

DUBRAVKA TOMŠIČEVA pa še TRIO LORENZ in priljubljeni KOROŠKI AKADEMSKI OKTET.

Abonente vpisujejo v pisarni Zveze kulturnih organizacij v Domu kulture vsak delavnik; cena gledališkega abonmaja je za odrasle (za vseh 9 predstav) 600 din, koncertnega pa 200,00 din (za vseh pet koncertov).

Gledališki abonma lahko plačate v dveh obrokih.

DANJA BAJC

Knjige lahko plačate takoj ali v treh zaporednih obrokih in sicer aktivni delavci pri izplačilu OD (odtegljaji), upokojenci

pa osebno ali po pošti na naslov: Justin Kranjčič, Novo mesto, Pot na Gorjance 5.

Odločite se in naročite eno izmed zbirk, ne bo vam žal, saj boste zagotovili poceni dobro branje sebi in družini. Zbirka je primerna tudi kot lepo novoletno darilo.

Zaupnik Prešernove družbe:
JUSTIN KRANJČIČ

»REDNA KNJIŽNA ZBIRKA«

Prešernove družbe

Letočno zbirko petih knjig, vezanih v celo platno, z večbarvnim ščitnim ovitkom (broširan bo le koledar) in tiskano na brezlesnem papirju, dobite za vsega 240,— dinarjev. Če ne potrebujete trdih platnic, se lahko odločite za broširane knjige, ki imajo večbarvne plastificirane platnice. S tem strošek za nakup knjig se zmanjšata, saj zbirka petih knjig v takšni vezavi stane le 190,— dinarjev.

Takšne cene omogoča le Prešernova družba, ob visokih nakladah in s finančno pomočjo širše skupnosti. Zajeten snopč dobroga družinskega branja bo letos vseboval:

1. **Prešernov koledar za leto 1981** z vsakomur dobrodošlim mesečnim koledarskim delom, opremljenim z barvnimi reprodukcijami slik Ivane Kobilice. Poleg tega bodo v knjigi, ki bo velikega formata in bo obsegala okrog 200 strani, zanimivi zgodovinski, zunanje politični in drugi članki, pa pesmi in krajša proza vidnih slovenskih pisateljev, vrsta drobni informacij in še marsikaj zanimivega, vse mikavno ilustrirano in res primerno branje za vse leto.
2. **Slovenske otroške pesmi** z naslovom NAJ MI SIE SONCECE, NAJ MI POJE SRCECE bo knjiga tistih ljudskih umetnih pesmi, ki jih otrok najprej sliši iz materinih ust, izbral jih je Janez Menart, ilustrirala Marlenka Stupica
3. **Delovni dan sestre Marje** je nadvse prodorna, odkrita pripoved, ki jo je za Prešernovo družbo napisal ANTON INGOLIC, govori pa o življenju medicinske sestre in njenem srečanju s problemi sodobnega mestnega življenja.
4. **Velika smeda** srbskega avtorja Stevana Jakovljevića je kronistično natančno, zanimivo delo, ki obravnava razpad kraljevine Jugoslavije, razpad, ki je bil tako tragičen za naše ljudstvo. Večji format.
5. **Zdravje v družini** je nastov poljudno pisane knjige prof. dr. Mihe Likarja, knjige, ki prinaša dobrodole nasvete za vsakogar, od otrok do starejših ljudi. Ilustrirano.

Naročnikom, ki z zbirko Prešernove družbe želijo prejeti še delo iz svetovne književnosti, priporočamo: Max van der Grün: **Blodni ogenj in planca**. Ta roman je izredno živo napisana pripoved delavca, ki je čisto po svoje, brez blišča, zato pa tem bolj jasno in trpk doživljal čas nemškega gospodarskega čudeža.

Vešana zbirka Prešernove družbe s to dodatno knjigo stane 360,— din, broširana pa 280,— din. Prek 1580 strani zanimivega branja. Vse knjige bodo naročniki prejeli konec novembra 1980.

Jože Kotar: **POD GORJANCI** — Iz letošnje Novoteksove slikarske kolonije „Po poteh Gorjanskega bataljona“

Novo mesto v davnini in pred sto leti

Kakih 70 kilom. proti jugovzhodu od Ljubljane stoji ob cesti, ki drži na Hrvaško, na večje mesto na Dolenjskem – Novo mesto ali Rudolfovo. Sezidano je ob holmci na levem bregu Krke, ki ga obliva v polukrogu ter daje tako mestu podobno polotoka. Mnogi rodovni in s trtami obraščeni holmci s prijaznimi seli in belimi cerkvami dajo kaj prijetno lice okolici, katero proti jugovzhodu oklepajo precej visoki Gorjanci, znižujoč se polagoma proti Krki.

Kakor drugim mestom tako se tudi Novomestu prilastuje velika starodavnost. Valvazor pripoveduje, kakor so mu sporočili „mestni očetje“, sklicovaje se na neko staro Koroško kroniko, da je stalo tu vže za časa Rimljanov mogočno mesto „Nova“ ali „Neostaziji“. Za časa rimskega cesarja Decija je bila baje tu rimska posadka, ki je napadla Gotskega kralja Kniva (Chnimhiaga), ki se je pomikal po Savske in Krške dolini proti Hrvaški, premagala ga ter podila preko Bosne do Nikopola.

Ko je drl 451. leta hunski kralj Atila preko Štirsk proti Emoni, oblegal je njegov brat z manjšim krdelom Hunov to staro rimsko mesto ter ga hudo stiskal, a ni ga obvladal. Ko je pa Atila razrušil in pokončal Emono, združil se je z bratovo četo ter tudi to mesto pokončal. Tudi se pripoveduje, da je

V roke nam je prišla zanimiva knjiga KRAJNSKA MESTA, napisana pred 100 leti, ki jo je po raznih virih sestavil P. FLORENTIN HROVAT, vodja deške šole v Novem mestu. Knjiga je bila natisnjena v tiskarni J. KRAJEC v Novem mestu leta 1885.

V uvodu knjige preberemo, da je knjiga pisana „za mladino in preprosto ljudstvo“. Uvodu sledijo zgodovinski zapisi mest kranjske dežele. Tako si sledijo zgodovinski opisi za Ljubljano, Kamnik, Kranj, Loko, Radovljico, Idrijo, Lož, Višnjo goro, Novo mesto, Kostanjevico, Krško, Metliko, Črnomelj in Kočevje.

Knjiga je napisana v lepi slovenščini, kakršna je bila tedaj v rabi. Lepo se bere in ker so v tem zapisu o Novem mestu informacije, ki jih današnji zgodovinarji ne omenjajo, smo se v uredniškem odboru odločili, da ta zgodovinski zapis v izvorniku tudi objavimo. Prepričani smo, da boste z zanimanjem prebrali zgodovino Novega mesta pred 100 leti.

imel tu svoj dvor kralj vzhodnih Gotov Ditrih ali Teodorik Bernski, in da se je mesto razprostiralo do pogorja, kjer stoji Hmeljniški grad.

Razume se, da je to le ljudska pravljica, kajti ne nahaja se nikakov sled, da bi bilo v tej okolici stalo kako staro rimsko mesto. Ker so pa imeli Rimljani vže za časa cesarja Avgusta sedanje kranjsko v svoji oblasti ter so v 4. stoletju bolj nego kedaj utrjevali meje proti navalu selijočih se narodov, mogoče je, da so si na tem kraji kot prehodišči postavili kako nezatno trdnjavo.

V srednjem veku je stal tu vže gradiček, ki je bil last 1138. leta ustanovljenega Zatiškega

samostana. Okolo tega gradiča so se tekom časa naselili ljudje in to tem raje, ker so imeli proti severu v onih nevarnih časih varno zavetje v bližnjem vže 1223. leta jako utrjenem gradu Hmeljniškem, a proti jugovzhodu jih je varovala globoka Krka in jako trdni Mehovski grad.

Da so bili posestniki Mehovskega gradu vže v 12. stoletju mogočni, razvidi se iz tega, da je napadel 1198. leta Albreht Mehovski Ogerskega kralja Belo, premagal ga ter si prisvojil nekaj na meji ležečih posestev. Pozneje je bil grad Celjskih grofov. Ko so se 1515. leta spuntali kmetje po Kranjskem in razrušili mnogo gradov, dobili so

tudi ta grad v pest, pometali prebivalce raz zid v dan 15. avgusta in zapalili poslopje.

Avstrijski vojvodi iz Habsburške rodovine so si prizadevali, da združijo razkosano Kranjsko v jedno celoto ter južno marko utrde. Nadvojvoda Rudolf IV. (1350–65) si je prvi stavil ta smoter, da si so še le njegovi nasledniki dosegli to. Zato je podpiral prošnjor Ortenburškega grofa Otona, ki je prosil cesarja Karola IV., naj mu pošlje nemških naselnikov na južno marko. Cesar je poslal 300 pregnanih, upornih družin Frankov in Tiringov. V svojej novej domovini so si postavili lesene kočee; sosedni prebivalci so jih zatorej zvali „kočarje“, od tod ime „Kočevarji“. Rudolf IV. si je sam iz istega uzroka prizadeval, da si prisvoji kaj posestev v južnej marki ter sezida primerno trdnjavo. V ta namen je zamenil z Zatiškim opatom Petrom svojih 26 posestev v Stepanskej vasi v Trebanskej župi (fari) in pa desetino od 81 kinetij v Šmariji za vže omenjeni gradiček in pa nekaj posestev v Ločini in Bršljinu. Lega tega kraja se mu je zdela priprava, da postavi tu primerno trdnjavo, ki bi mu varovala ne le vže pridobljena posestva nego tudi ona, katera si je mislil še pridobiti. Zategadel je postavil okolo gradiča ljudem po okolici raztrešenim bivališča ter novej naselbini podelil v dan 7. aprila 1365. leta – v ponedeljek po cvetnej nedelji – mestne pravice in zaukazal, naj se novo mesto po njem imenuje „Rudolf – swert“ (Rudolfovo). A narod je zval novo naselbino le „Novomesto“; in to ime se bode v narodu tudi ohranilo, dokler bode mesto stalo.

S tem je nadvojvoda Rudolf pripomogel, da je Kranjska postala malo ne skozi celih 200 let močen jez proti navalu Turčinov, in da so si naši pradedi v zgodovini turških vojska pridobili neminljivih zaslug za otežbo krščanske izobraženosti in vere. A Novomesto je bilo brambovcem središče in varno zavetje.

Ustanovitelj Rudolf IV. je podaril mestu raznih pravic, kakor: da je imelo glas pri stanovskih zborih, pravico sekati les v Mehovskem gozdu, pašo v kačjem Ertu ter pravico krave sodbe in prognanstva dve uri hoda na okolo, od Krke do potokov Lešnice in Prečnice in do vasi Kamenic in Ždinjevasi.

(Nadaljevanje na nasl. strani)

Pogled na Novo mesto okoli 1890 (risba gimnazijskega profesorja Šturma.)

(Nadaljevanje s prej. strani)

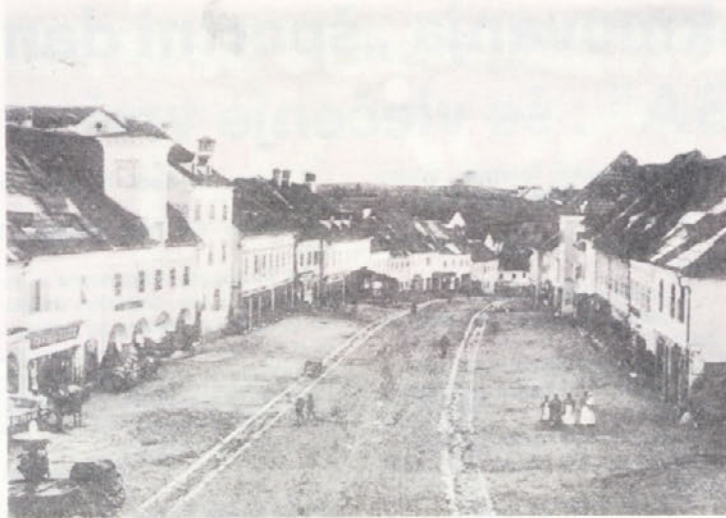
Pozneje so mestni očetje to pravico kazali s tem, da so objezdili okolico vsako leto ter streljali s topovi. Ta navada se je bila ohranila do 1808. leta. Tudi mestni grb in pečat imata podobo ustanovitelja Rudolfa IV., sedečega na žametastej blazinici, na desnej s tremi solnci in na levej s tremi polumeseci, držeč v desnej cesarsko jabolko s križem, v levej pa vihrajočo avstrijsko zastavo, in z vojvodskim klobukom na glavi. Ime svojega ustanovitelja je obdržalo mesto do 1783. leta. A tega leta je dobilo mesto vsled dvornega ukaza v dan 1. septembra uradno ime „Novomesto“ (Neustadt). Leta 1865. je godovalo mesto z ljudskimi veseljami svojo petstoletnico.

O tej priliki je presvitli cesar podelil mestu njegovo prvotno ime.

Kraj, kjer se zdaj razprostira prijazno mestice, zval se je pri „sv. Antonu v gozdu“, ali kakor drugi menijo „pri sv. Nikolaju“ v gozdu. Stala je namreč tu cerkva sv. Antona puščavnika. Ker jej je bila v 17. stoletju prizidana kapelica sv. Florijana, imenovala se je pozneje sploh cerkev sv. Florijana. Za časa Francozov je bila cerkev zaprta in je služila za shrambo soli; pozneje je bila v njej dekliška šola; a pred 3 leti so jo podrli, da se ne tem kraji sezida nova dekliška šola. To poslopje je bilo jedno najstarejših.

Novoustanovljeno mesto se je kmalu zelo povzdignilo. Bilo je zelo obudeno in imovito. Trdno, močno mestno obzidje, kakor tudi trdni gradovi po okolici so ga čuvali sovražnika. Zategadel so imeli trgovci tu svoje zaloge blaga in žita. Granicarji so dobivali tu svoje plače in druge potrebščine; zaradi tega so tudi vojaški poveljniki in uradi v mestu bivali, kar je dajalo mestu mnogo dobička. Še večji dobiček je dajala mestu trgovina z doljno Ogersko. Vse te in jednake okolnosti so pripomogle, da se je bilo mesto jako hitro povzdignilo in razcvetelo. A žalibog le kratek čas je mesto uživalo to blagostanje. Razne nezgode so bile vzrok, da je koncem 17. stoletja malo ne popolnem obožalo.

Me sto je bila svojina avstrijskih nadvojvodov. A tudi Celjski grofi so imeli tu obširna posestva okolo mesta, tako med drugimi tudi Mehovo in posestvo, katero je pozneje cesar Maksimilijan I. podaril kot ustanovino novomeškemu kapitelnu. Celjski grof Hepman II. jih je 1421. leta zapustil svojemu sinu Frideriku. Po njegovej smrti so pripadla avstrijskim vojvodom. V slovenskej marki so bili

Novomeški Glavni trg (pred letom 1899) – Iz arhiva Študijske knjižnice Mirana Jarca

Celjski grofi najmočnejši; bali se niso niti avstrijskih vojvodov. Ko se je vnel prepir med avstrijskima vojvodoma Friderikom, poznejšim rimsko-nemškim cesarjem, in njegovim bratom Albrehtom zaradi razdelitve dednih dežel, vdeležila sta se tudi Celjska grofa Friderik in Ulrik preprirov. Ker ju je bil razžalil Friderik, ki ji ni bil pripoznal knezom, katero čast jima je bil podelil cesar Sigmund, pristopila sta k Albrehtovej stranki. Leta 1435. sta z vojsko napadla in oblegala mesto. A meščani so hrabro odbili vse napade in naskoke ter pomorili mnogo sovražnikov. Za to zvestobo in hrabrost je dobilo mesto pravico pečatiti uradne listine z rudečim pečatom, kar je bilo v onih časih posebno odlikovanje.

Več nezgode nego v homatijah s Celjskimi grofi sta pa trpela mesto in okolica po krutem Turčinu osobito v letih 1429, 1469, 1492 in 1547, kakor poje pesnik:

*Pridrla je vojska iz turških krajin,
Tovarša nje smrt in razdjanje;
Naš Triglav je videl iz jasnih višin,
Veliko nadlog, pobijanje.*

*Sovražnikov štel ni junaški Sloven'c,
On hotel je smrt al' zmage le ven'c
Krv so prelivali,
Turke pobijali,
Zadnjič zadobili zmage so ven'c.*

Leta 1431. ali 1429. kar je bolj verjetno, prilomasti kacij 8000 turških roparjev, kar predrznih ptičev preko Metlike proti Novomestu. Kranjski deželni glavar. Ulrik Senk Ostrviški in koroški deželni glavar Stepan grof Montfort sta bila oni čas se svojim izspremstvom ravno v Ljubljani.

Ko zve kranjski deželni glavar žalostno novico, skliče plemenitaše, da se posvetujejo, kako ustaviti se krutemu Turčinu in stiskano Novomesto rešiti iz njegovih rok. Sklenili so, da jo nemudoma udarijo na sovražnika. V naglici sta zbrala oba deželna glavarja 4000 mož, v treh dneh zagledata sovražnika pred Novomestom. Ljuto klanje se prične, zmaga omahuje, naposled vendar opešajo Turki, ker so bili kristjani pogumenjši in so njih topovi naredili divjakom mnogo kvare. Polovica Turčinov je obležala na bojišču, plen in rop je prišel našim v oblast.

Leta 1492. so pridrli Turčini zopet pred mesto ter skušali na vsak način mesto v pest dobiti; zategadel ga oblegajo in naskakujejo z vso silo; a hrabri brambovci odbijo vse napade. Turčin je moral s krvavim nosom odlati od mesta. Zato so po okolici toliko huje divjali. Grozne reči pripoveduje Valvazor o turškej krutosti. Požgali so trge in vasi, razrušili bivališča; morili brezorožne može in žene, nežne otroke in sivolase starčke so nabadali na kole ob plotih ali pa butali ž njimi ob zidovje, da

so se možjani razlivali po tleh, pomorili so vse, kar jim je prišlo pred oči; zale in imenitnejše žene in može so pa kakor pse vezali in tirali se seboj v sužnjost.

Leta 1547. so prilomastili Turki dvakrat pred mesto, morili, požgali in pustošili po okolici. Zadnjič je bil Turčin pred mestom 1563. leta. Herbert Turjaški se je tu turškej vojski nasproti postavil ter jo zapodil proti Kostanjevici, kjer je bila popolnem končana.

Večjo nezgodo nego divji Turčini so naredili mestu štiri veliki požari. Leta 1574. je pustno noč ogenj vpepelil celo mesto; samo nekaj bolj oddaljenih poslopij je ostalo. Nekaj let pozneje (1583) so pogorela še ta poslopja z onimi vred, ki so se bila novič postavila. Leta 1605. je zgorelo v mestu nad 60 hiš, in 1664. leta je mesto drugič do čistega pokončal ogenj. O tem požari je pogorel tudi frančiškanski samostan s cerkvijo, v kateri se je pokvarilo mnogo starinskih spomenikov.

Tudi kuga je mestu mnogo škode naredila. Leta 1578., posebno pa še 1590. leta je pobrala ta strašna šiba božja toliko meščanov, da je bilo po mestu videti, kakor bi bilo vse izmrlo; po trgu je vzrastla tako velika trava, da bi se bila lahko kosila. Vsaj tako poročajo stari kronisti. Tudi 1625. leta je pomorila kuga nad 400 ljudi.

Od začetka svojega ustanovljenja ni imelo mesto svoje duhovnije; pripadalo je k Mirmo-peškej župi (fari). Ondotni kaplan je oskrboval božjo službo v mestu. To meščanom ni zadostovalo; zato mislijo, kako bi se dalo pomagati. Kmalu se jim ponudi prilika. Iz Bosne, Srbije in Bulgarije do Turkov pregnani redovniki sv. Frančiška so se naselili blizu Metlike pri tako zvanih „treh farah“.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Pogled na „spodnja Kandijo s starim državnim mostom“ – novomeška razglednica iz leta 1906 (iz arhiva Študijske knjižnice Mirana Jarca).

Za konec tekmovanja „športni dan NOVOTEKSA“ : še vlečenje vrvi

Vreteno

V soboto, 27. 9. 1980, smo se zbrali pred menzo DO Novoteks v Novem mestu. Za odločilne točke v skupni razvrstitvi so se pri moških prijave 3 ekipe in pri ženskah samo dve ekipi za vlečenje vrvi. Pri ženskah je slavila ekipa TO Konf. Vinica z zmago nad ekipo TO Tkanina in si priborila prvo mesto v skupni uvrstitvi. Pri moških je zmagala ekipa TO Tkanina, ki je po izenačenem boju s TO Konf. Vinica zmagala z 2:1 in si tako priborila prvo mesto tudi v skupni razvrstitvi. Pokal za skupno uvrstitev moški in ženske je pripadal TO Tkanina. Rezultati v vlečenju vrvi:

Ženske

1. mesto TO Konf. Vinica 6 točk
2. mesto TO Tkanina 1 točka

Moški

1. mesto TO Tkanina 9 točk
2. mesto TO Konf. Vinica 4 točke
3. mesto DSSS 1 točka

Po končanem športnem tekmovanju med TOZD je vrstna lista:

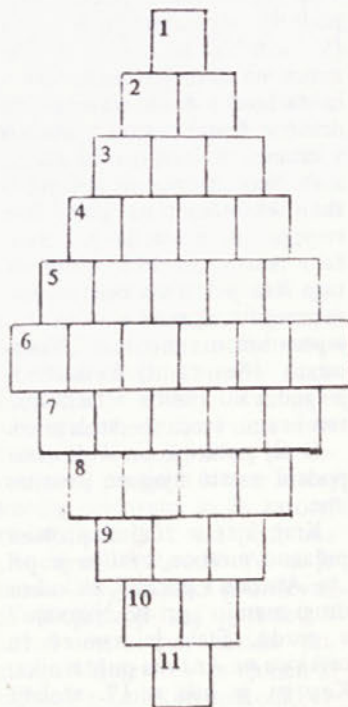
- ženske:
1. mesto TO Konf. Vinica 34 točk
 2. mesto DSSS 30 točk
 3. mesto TO Konf. N. mesto 21 točk
 4. mesto TO Trgovina 15 točk
 5. mesto TO Tkanina 10 točk
- Moški:
1. mesto TO Tkanina 65 točk
 2. mesto TO Konf. Vinica 36 točk
 3. mesto DSSS 29 točk
 4. mesto TO Pred. Metlika 27 točk
 5. mesto TO Trgovina 28 točk
 6. mesto TO Konf. N. mesto 7 točk
- Skupna razvrstitev moški in ženske:
1. mesto TO Tkanina 75 točk
 2. mesto TO Konf. Vinica 70 točk
 3. mesto DSSS 59 točk
 4. mesto TO Trgovina 39 točk

5. mesto TO Konf. N. mesto 28 točk

6. mesto TO Pred. Metlika 27 točk

Po končanem tekmovanju v vlečenju vrvi je bila razglasitev rezultatov in podelitev diplom ter pokalov. To je bil uspešen konec tekmovanja, na katerem je sodelovalo 137 tekmovalcev in tekmovalk. Slaba udeležba je bila samo pri vlečenju vrvi, saj so manjkale 3 ekipe.

LEGAN MIHA

Določene ekipe za kegljaška tekmovanja

Zopet je v polnem razmahu kegljaška sezona. Tudi naši kegljači so začeli prihajati na kegljišče bolj številno, kmalu pa se bodo začela tudi tekmovanja. Prav zaradi tega sta teh. vodji določila ekipi za prvenstvene nastope:

Ženska ekipa: Konda Marija, Hrvatina Majda, Kajs Milena, Markovič Ruža, Makše Martina, Staniša Mira, Kastelic Jelka, Pečnik Marjana, Kacin Mara in vse ostale, ki se želijo vključiti v kegljaški klub.

Moška ekipa: Pirc Marjan, Bec Branko, Čavlovič Božo, Dravinec Slavko, Mišmaš Jože, Bojanc Anton, Filip Tine, Prodanič Đorđe, Jerman Janez, Pirc Ciril, Geršič Martin, Mohorič Jože, Švent Franjo, Kostrevec Anton, Zupančič Marko, Jakšič Đuro, Radovanovič Milan, Klobučar Štefan in Barbič Karel.

Urniki treningov je naslednji: ženska ekipa in rekreacija za vse člane kolektiva je ob ponedeljkih od 15.30 – 18. ure, trening moške ekipe pa je ob petkih od 15.30 – 18. ure.

Po odhodu tehničnega vodja KK Novoteks Podvinski Marjana je do občnega zbora prevzel moško ekipo

ZAHVALA

Vsem sodelavcem finančno računovodskega sektorja se iskreno zahvaljujem za podarjene venec in izrečeno sožalje ob smrti našega očeta.

Štaudoharjeva, Beletova in Kekčeva

Marjan Pirc, žensko ekipo pa še naprej vodi Ma rko Zupančič.

Par Zupančič – Pirc 9. na Dolenjskem

V septembru je bilo v Novem mestu na kegljišču Loka prvenstvo Dolenjske za moške pare. Nastopilo je 22 parov (omejeno število) iz Trebnjega, Metlike, Črnomlja in Novega mesta. Nastopil je tudi en par našega kluba, Zupančič – Pirc, ki je zasedel 9. mesto. Manjkalo jima je samo 9 kegljev za uvrstitev v drugo kolo med 8 najboljših. Sicer pa je tudi to lep uspeh glede na to, da sta bila skoraj brez treningov pred začetkom tekmovanja. Skupaj sta dosegla rezultat 1599 podrhtih kegljev (Pirc 804, Zupančič 795).

SLAVKO DRAVINEC

Ljuba prevzema pokal za osvojeno prvo mesto v odbojki žensk za DSSS (foto: Tone Pungršar – njegovi so tudi vsi posnetki z jubilejnega srečanja gasilcev Varteksa in Novoteksa v posebni prilogi današnje številke našega glasila).

V Ameriki so na poizkusnih ploskvah dognali, da je drevje za ponovno ozelenitev jalovine mnogo primernejše kot trava. Drevje razvije več korenin, veže zemljo in odeja odpadlega listja ščiti površinski sloj tal pred erozijo, obenem pa jih tudi gnoji.

Prizadevni ekipi konfekcije II z Vinice, ki sta osvojili največ pokalov, a za las jima je ušlo prvo mesto v skupni uvrstitvi.

1. kemijska prvina (simbol za dušik)
2. narodni odbor – kratica
3. čehoslovaška pritrdilnica
4. redko žensko ime
5. tuja denarna enota
6. pogost naziv za ročne tkalske statve
7. priprava za merjenje odboja iz smeri zvoka, n. pr. za odkrivanje objektov pod morjem (podmornic itd.)
8. ime reke Poljanske doline
9. osvežilna pijača
10. božanstvo starih Egipčanov
11. samoglasnik

GLASILO TEKSTILNE TOVARNE NOVO MESTO
NOVOTEKS

NOVOTEKS je glasilo tekstilne tovarne Novo mesto. Iz haja vsako zadnje sredo mesecu v nakladi 2500 izvodov. Glasilo ureja izdajateljski svet v sestavi: Činko Šintler (predsednik), Danilo Kovačič, Mladen Radojčin, Martina Vidic, Mojca Peroci, Jana Jovič, Bojan Pureber, Jože Klobučar in Mirko Albijanič. Glavni in odgovorni urednik: Danilo Kovačič. – Uredništvo: NOVOTEKS, Novo mesto, Foersterjeva 10. – Časopisni stavek, filmi in prelom: DITC Novo mesto, TOZD Dolenjski list; tisk TOZD Tiskarna Novo mesto.